

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorități și institutii 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 12 luni 360 „
6 luni 190 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL
PREȚUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 31
SAMBATA 1 AUGUST 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

AICI, POT FI TU!

Cred că nicio senzație mai reconfortantă nu-ți poate da războiul, ca aceea a deplinei tale libertăți.

Te-ai știut o viață întreagă rob al prejudecăților, al societății în mijlocul căreia ai trăit, — te-ai simțit continuu legat ireductibil de o anumită condiție de viață socială. Erai destinat unui anume drum, de care nu te puteai rupe. Adâncit într'un anume secol, te sbruciumai, te consumai cu sau fără rod; culceai satisfacții sau sfărâmatore neînțelegeri care te îndârjeau în lupta ta. Toate însă se îndeplineau pe același plan; o arie monocordă în care cu sau fără voce trebuia să te complaci.

Nimic însă nu era deplin, nu reprezenta totul. Nici înfrângerea — care-ți lăsa razele unei speranțe —, nici reușita — pe care ți-o intrista însăși conștiința dependenței tale de atâtea determinante, care nu-și mai aveau isvorul în tine.

Nu erai adică niciodată întreg, tu. Pentru că niciodată nu puteai afirma libertatea ta deplină. Și chiar dacă o făceai, descoperai mai târziu că era numai o fraudă pe care nimeni n'o lua în serios — pentru că toți te știau legat. Legat de ceva, indiferent de ce.

Aflai atunci, poate, o esere în resemnare sau în smerechie. Sau, tot așa de bine, în nebuние. Dar nici aceasta nu însemna că te-ai rupt, că te-ai descătușat, dar nici aceasta nu însemna că ai găsit drumul aceluia mari Aventuri sufletesti care să-ți dea puterea de a încerca totul. Nici atunci nu găsești drumul pe care să vagabondezi singur, cu conștiința că vei birui definitiv sau vei dispărea tot atât de definitiv.

Respirai aer îmbăesit și priveai cu disperare la cursul uniform al zilelor care te duceau — cu mâinile și picioarele legate — către același invariabil final, pe care nu aveau cum să-l înfrunți. Cel mult te pregăteai oarecum; dacă erai poet, plângând liric, dacă erai funcționar, cum-părându-ți baston, sau loc pentru o criptă dacă erai pur și simplu, rentier.

Viața în război îți dă cuprinzătoare spații ale independenței tale.

COSTIN I. MURGESCU

MARIA PILLAT-BRATEȘ

Portret

Pentru psihologia artistului: „Ca să existe artă, ca să existe o acțiune sau o contemplație estetică oarecare, o condiție fiziologică preliminară este indispensabilă: beția. Se cere mai întâi ca beția să fi sport iritabilitate a întregului mecanism: altfel arta este cu neputință. Toate speciile de beție, oricât de diferite ar fi ele condiționate, au virtute artistică: întâi, beția excitației animale, această formă de beție dintre toate cea mai veche și cea mai primitivă. De asemenea beția care întovărășește toate marile dorințe, toate marile emoții; beția petrecerii, beția luptei, beția actului eroic, beția biruirii, beția tuturor mișcărilor extreme, beția cruzimii, beția distrugerii; beția anurilor influențe meteorologice, de pildă beția primăverii, sau cea influențată de narcotice. În fine, beția voinței, beția unei voințe acumulate și destinate.

— Esențialul în beție este sentimentul forței sportive și al plenitudinii. Sub imperiul acestui sentiment te dăruiești lucrurilor, le stăiești să ia ceva din tine, le violezi, — numind acest proces: a idealiza. Să ne lepădam de o prejudecată: „a idealiza” nu consistă, cum se crede de obicei, într'o deducere, într'o abstracție a ceea ce este mic sau accesoriu. Ceea ce este decisiv în idealizare, este, dimpotrivă, o formidabilă tocare a trăsăturilor principale, în așa fel încât celelalte trăsături să dispară.”

„In această stare, îmbogățești totul cu propria ta plenitudine: ceea ce vezi, ceea ce vezi, vezi mărit, conștient, viguros, supraîncărcat de forță. Omul astfel condiționat transformă lucrurile până la a reflecta puterea, — până la a

DIN „ASFINȚITUL”
IDOLILOR”
(Götterdämmerung)

deveni simple reflexe ale propriei sale perfecțiuni.

Această transformare forțată, această transformare în ceea ce este perfect, este... artă. Totul, chiar și ceea ce nu este, devine totuși, pentru om, bucurie în sine; în artă omul se bucură de persoana sa în calitate de persoană perfectă. S'ar putea închipui stare pronică, o stare specifică a instinctelor antiartistice, un fel de a se comporta care să sărăcească, să anemieze, să minimizeze toate lucrurile.

Și, într'adevăr, istoria este bogată în antiartiști de soiul acesta, în infometaji ai vieții, pentru care este o necesitate să pună stăpânire pe obiecte, să le consume, să le facă mai slabe. Este, de pildă, cazul adevăratului creștin. Al lui Pascal de pildă; un creștin care să fie în același timp artist, nu există. Să nu comițezi copilăria de a mi-l scoate în fața pe Rafael, sau orice alt creștin homeopatic, din secolul XIX. Rafael credea că, deci Rafael nu era creștin...”

„Ce însemnează opoziția de idei între apollinic și dionysiac, pe care am introdus-o în estetică, ambele considerate drept categorii ale beției? — Beția apollinică produce înainte de toate iritarea văzului, care dă ochiului facultatea vederii. Pictorul, sculptorul, poetul epic, sunt vizionari prin excelență. În starea dionysiacă,

f i s i e r

dimpotrivă, întreg sistemul emotiv este iritat și amplificat: el își descarcă dintr'o dată toate mijloacele de expresie, expulzându-și forța de imitație, de reproducție, de transfigurare, de metamorfoză, orice specie de mimică și de artă a imitației.

Ușurința metamorfozei rămâne esențialul; incapacitatea de a reacționa (la fel ca la anumii isterici care, supunându-se oricărui gest, intră în toate rolurile). Omului dionysiac îi este cu neputință să nu înțeleagă o sugestie, ori-care; nu lasă să-i scape nici un semn al emoției, are în cel mai înalt grad instinctul înțelegerii și devinației, așa cum posedă în cel mai înalt grad arta de a comunica cu ceilalți. Știe să îmbrace toate văzuirile, toate emoțiile; se transformă fără încetare. Muzica, așa cum o înțelegem astăzi, nu este decât o iritare și o descărcare completă a emoțiilor, dar nu

chiar până la contrazicere. Poetul liric va rămâne cel mai îndelung unit cu muzicianul, actorul cu dansatorul.

Arhitectul nu reprezintă nici o stare apollinică nici o stare dionysiacă: la el, marele act de voință, voința care mută munții, beția măreției voinței formează dorul său de artă. Oamenii cei mai puternici au inspirat întotdeauna pe arhitecți. Arhitectul a jost întotdeauna sub sugestia puterii. În ediciu, mănăria, victoria asupra gravității, voința de a putea trebuesc făcute vizibile: arhitectura este o elocvență surdă a puterii prin forme, când convingătoare și chiar mângâind, când dând pur și simplu ordine. Cel mai înalt sentiment de putere și de securitate își găsește expresia în ceea ce este stil „măreț”: (monumentalul). Puterea care nu mai are nevoie de demonstrație, care disprețuiește succesul, care răspunde anevoale, care nu-și simte mariori impregurii; care, fără să aibă conștiința, trăiește din obiective ce i se aduc împotriva, care se bizue pe ea însăși, fatal, o lege printre legi: aici este cel ce vorbește despre sine în stilul monumental”.

„Actorul, mimul, dansatorul, muzicianul, poetul liric, sunt funciar intruși în instinctele lor și formează un tot ale cărui părți s'au specializat și separat puțin câte puțin, —

ION FRUNZETTI

G. TOMAZIU

Peisaj urban

SCRIITORII ROMÂNI IN SLOVACIA

de I. VALERIAN

Cetitorii noștri, desigur, își mai amintesc de vizita pe care ne-au făcut-o scriitorii slovaci și croați în luna Mai, în urma invitației Societății Scriitorilor Români. Ne-a rămas adăncă înțipărită în suflet dragostea manifestată de conțaji veniți de peste hotare cu aviditatea sinceră de a cunoaște literatura noastră, zestrea popoului nostru și toate mănăstirile spirituale atât de necunoscute pentru mulți.

Este un fapt îmbucurător că, în vreme ce pe frontul de război soldații noștri sângerează pentru a făuri Europei o soartă mai bună, pe frontul intern, scriitorii pornesc în pelerinaj pentru a face cu harul lor divin aprofundarea sufletescă între popoarele prietene.

Zilele trecute, scriitorii români au întors vizita prietenilor slovaci. Timp de aproape două săptămâni, președintele Soc. Scriitorilor Români, d. prof. N. I. Hurescu, însoțit de un grup de scriitori și ziariști au colindat toată Slovacia. Începând cu Bratislava, capitala țării, fruntașii scriitorilor români au avut pilișul să cunoască toate înfruptările minunate ale Statului slovac. Înovărășii pretutindeni de președintele scriitorilor slovaci, poetul Valentin Beniak, primiți cu entuziasm de reprezentanții guvernului și ai culturii slovace, scriitorii noștri au cules impresii vii care nu se vor șterge niciodată din inima lor.

Pretorii noștri slovaci au făcut din această vizită o adevărată sărbătoare pentru strângerea legăturilor româno-slovace. Presa a închinat pagini întregi României, iar postul de radio Bratislava a împărtășit pe undele văzduhului cuvintele rostite de români, pentru slăvirea amicitiei dintre cele două neamuri.

După cum p.e.a bine a spus la radio d. prof. N. I. Hurescu, prietenia româno-slovacă nu este de ieri, de azi, ci își are temelie în taințele trecutului, când am luptat și am suferit împreună.

Încă din 1848, românii și slovaci s'au luptat, cu o dârzenie dusă până la fanaticism, pentru realizarea idealului lor. Dacă noi ne-am strigat atunci desăvârșit pe Câmpia Libertății, bunii noștri frați slovaci au făcut la fel în adunarea dela Lintovsky Svaty. Dacă noi am avut marii pentru cauza națională și la ei, oameni ca: Hurban, Štir Hdzka și alții, conducătorii revoluției slovace, au trebuit să ia calea pribegiei. Noi avem un „Memorand” al nostru, slovaci au și ei „Memorand”-ul lor.

Soc.alea lor culturală „Mařita” este soră bună cu „As-tra” noastră.

În afară de fluctuațiile politice, sunt între noi și slovaci anumite identități istorice, pecedii de sânge aplicate pe hrisovul acelui ideal, care fac prietenia noastră de nesemnific.

Scriitorii și cărturarii slovaci ca și cei români au pățimii pentru credința lor, pentru dragostea lor de neam. În fosta monarhie habsburgică, deputații români erau buni tovarăși de luptă cu deputații slovaci.

Umbră eroică a lui Andrei Hlinka domină cu putere Statul slovac liber de astăzi și cine nu și amintește cât de mult iubea acest mare luptător neamul românesc?

Intellectualul și RĂZBOIUL

de N. PARVU

La începutul considerațiilor noastre despre intelectual, căutam să arătăm că o atare discuție poate fi desăvârșită oricând, chiar în timp de război. Seriam atunci că războiul trebuie considerat ca una din probele mari, prin care trebuie să treacă intelectualul ca să rămână intelectual. Acestei afirmații vrem să-i dăm justificările noastre.

Până acum, față de război s'au luat trei feluri de atitudine. Unii îl consideră ca pe un rău inevitabil. El nu este decât o formă a luptei pentru existență și, în această ordine de idei, nu poate dispărea, ci rămâne o realitate permanentă alături de existența noastră, pe care trebuie să o primim ca atare. Sunt apoi alții, așa numiți progresiști, care consideră războiul ca fiind un rău remedial și pe cale de dispariție. Dacă în stadiile inferioare a.e. evoluției umanității, fiecare om era lup pentru celălalt, nu mai putem susține același lucru azi. Lupta pentru existență de pe plan interindividual a dispărut, sau a fost îndulcită prin intervenția legii. Se pare însă că ea nu a dispărut, ci s'a transpus pe plan internațional. Doi țări din aceeași națiune pot fi controlați și oprți să se extermine, două națiuni însă nu. Potrivit legii progresului, lupta aceasta dintre națiuni va dispărea, la rândul ei. Ca soluție, susținătorii acestei atitudini preconizează legi internaționale, state unite, sau chiar dispariția națiunilor.

Însfășiți, alții consideră războiul necesar și de folos, fiind un element de înnoire a civilizației și a culturii, un element de progres. În această accepțiune, progresul nu constă în înlăturarea războiului, ci acesta din urmă este generator de progres.

Mărturisim că e cât se poate de greu să cădem de acord numai cu o parte din susținătorii, din moment ce cu toții par să aibă dreptate. Căci stau pe teren solid toți aceia care susțin că, atâta timp cât speța noastră va avea stomac și punni, ne vom ba.e. Și iarăși, prea este în joc prestigiul nostru ca să ne lăsam să ne dăm seama că

acelora care susțin că va veni o zi când ne vom înțelege mai omenește, când dreptatea unei națiuni va fi clară și distinctă și pentru cealaltă națiune.

Că războiul ar fi generator de progres, prin aceea că ar împropăta ideile și concepțiile, asta o credem mai puțin. El poate crea, cel mult, condiții favorabile de cultură pentru învingător, nu însă întotdeauna, nu orice război și nu pentru oricare popor. Sunt prea multe excepții cât să putem fi de acord cu acela care vâd în război o condiție a progresului.

De aceea, pentru discuția noastră părerea a treia o considerăm ca eliminată. Ne rămâne să cântărim justetea celorlalte două puncte de vedere.

Vom crede pe acei care susțin că suntem ființe prea egoiste cât să nu ne mai batem, sau pe acei care socotesc că așa precum indivizii între ei, de bine de rău, au putut fi educați (mai corect: dresați) în respectarea libertății celui alt, tot așa se va întâmpla și pe plan internațional? Un răspuns cinstit nu se poate da decât din umeri. Să recunoaștem, totuși, că cei dintâi se bazează pe fapte, pe când ceilalți pe speranțe, pe constrângerea aceluia „cum ar fi bine să fie”.

De'n acest loc, pentru discuția aceasta nu mai e important dacă războiul va fi, sau nu o să mai fie. El este. În fața lui, ca fapt, intelectualul este pus să ia atitudine. Nu este vorba să-l cunoaștem păreri despre război, ci atitudinea lui față de această formă a morții.

Dacă războiul ar fi numai moarte, nu ar mai fi nevoie să vorbim de atitudine față de el. Pe lângă moarte, se mai adaugă aici și puțină demnitate. A muri însă cu demnitate înseamnă să fii viteaz, iar vitejia exclude moartea din întâmplare, din ordin, din prostie, sau din frică. Acest fel de vitejie este una cu virtutea. Nu pot ajunge la ea decât aceia care sunt artiști ai vieții. Înțelesul pe

(Urmare în pag. 3-a)

(Urmare în pag. 3-a)

re scurt

SCENA-ECRAN-FOYER

mai pe larg

Citim in revista teatrala „Arta noua”... „Noua premiera a Teatrului Nostriu va avea loc peste trei saptamani. Este vorba de comedia germana „Carol al III-lea si Ana de Austria” in traducerea d-lui N. Moldoveanu, care, contrar primei impresii, n'are nici o legatura cu istoria.”

Tot ce se poate. Nu vedem insa cam care ar fi prima impresie, dupa care d. N. Moldoveanu ar avea vreo legatura cu istoria.

Nu suntem impotriva interviurilor cu actorii. Pretindem insa ceva mai mult decat din partea vedetelor cari dau declaratii la gazeta.

De-o pilda, intr'un interviu acordat saptamana trecuta revistei „Rampa”, d-na Maria Magda, o tanara actrita care cauta in ultimul timp sa se lanseze, declara ca o infumurare care nici adevazatelor vedete nu le sade bine, ca „are un simt teatral foarte dezvoltat” si ca „nimeni n'a invajat-o cum sa joace in piesa Adam si Eva”.

Dupa cate stii, directorul de scena al piesei „Adam si Eva” a fost d. M. Zirra. Dansul a depus toata silinta sa, prin indicatiile pe care le-a dat actorilor, a realizat un spectacol agreabil. Noi, care am asistat la cateva repetitii, putem afirma ca, in ziua premierii, d-na Maria Magda a urmat cu stinjenie indicatiile d-lui Zirra, la cari se adaugau cateva sfaturi ale maestrului ei, Ion Manolescu.

Asa ca declaratiile d-nei Maria Magda se dovedesc neadevarate si, mai ales, necamaradesti.

Nu ne inchipuim ca doar cateva aplauze sa-i faca pe actori sa-si parda cu desavarsire simtul proportiilor.

In seara premierii de pe scena Studioului National, a izbucnit o destul de abundenta ploaie. O intamplare banala, nedemna de a fi trecuta intr-o pagina teatrala.

Si totusi, daca obisnuitii „premieristi” vor cauta sa faca o mica recapitulare, vor constata ca majoritatea premierelor din anul acesta ale Studioului au fost intovarosite de plai.

O simpla si totusi amuzanta coincidenta.

Dupa ce Romeo Lazarescu va pleca in turneu cu comedia „Frunzul oprit”, pe scena teatrului Mascărici, se va prezenta jara lui A. de Herz: „Incurca lumea”.

Cu situatii si eroi de autentica jara, comedia „Incurca lumea” poarta totusi pecetea autorului de mare talent, care a fost A. de Herz.

Un spectacol pe care-l asteptam cu interes.

S'ar putea ca in viitoarea stagiune sa ia nastere o noua companie teatrala, avand drept ve-

dete pe Groner, Nicolaide, Florica Demion si — poate — Mia Steriade.

Doamna Aura Buzescu va apare in viitoarea stagiune in rolul principal din piesa „Frenetia”, un mare succes al scenelor parisiene.

De altfel, e un ideal mai vechi al d-nei Aura Buzescu, acela de a interpreta rolul despre care vorbeam mai sus.

Nicolaide nu vrea deloc sa plece in turneu cu fantezia muzicala Atlantida. Iar Puiu Maximilian se incumeta cam greu sa porneasca la drum, dupa experientele facute cu trecutele si mult flueratele sale turnee. Se pare ca in unele orase, impresarii au fost amenintati cu bataia daca mai aduc un nou spectacol prezentat de d. P. M.

Nu suntem de aceeași parere cu un domn anonim dela „Arta noua” care scrie noble „randuri vesede” (mai de graba: cavaghiou-se) despre Radu Beligan.

Radu Beligan, in ciuda micilor sale cusururi (mai mult omenesti decat teatrale) este un autentic actor in care nu se cuvine sa se arunce fara rost cu noroiul cuvintelor.

Cronica Dramatica

COMEDIA: „FII MARCHIZULUI”, COMEDIE IN 3 ACTE de GHERARDO GHERARDI.

Repertoriul cat se poate de promitator, pe care Directia Teatrului „Comedia” ni-l anunta pentru viitoarea stagiune, pare a nu face parte doar din eterna serie de „proiecte” ale directorilor de teatre, in prezajia apropiatei „batalii teatrale”.

Asa cum se-a dovedit-o prin recenta prezentare a comediei lui Gherardo Gherardi, d. Sica Alexandrescu are de gand sa ridice nivelul spectacolelor Teatrului Comedia, renunand la farsele insipide si inlocuindu-le cu piese de factură superioara, cari aduc pe scena unele probleme, fara sa renunte o desavarsire la factura facila, atat de mult gustata de public.

Gherardo Gherardi este un autor dramatic cunoscut la noi in tara: atat „Medalionul”, prezentat pe scena Studioului, cat si „Calul nazdravan”, jucat de d-na Maria Filoti si d. Mihai Popescu, s'au bucurat in fața publicului bucurestean de oarecare succes, autorul dovedind a fi un priceput manitor al conflictelor dramatice si in același timp un cunoscator al gustului spectatorilor.

Ultima piesa a sa, prezentata pe scena Teatrului Comedia are multe puncte comune cu mai mult jucatul „Cal nazdravan”.

Un marchiz oarecare, om lipsit de orice scrupule, face la un moment dat cunoștință — asemenea eroinei principale din „Calul nazdravan” — cu un sentiment necunoscut până atunci: acela al paternității. Chipul in care reactioneaza el, este de-a dreptul indiosator. Multi spectatori, lasandu-se influentati de unele scene, mai mult create de Iancovescu decat inchipuite de autor, au fost tentați sa gaseasca piesei lui Gherardi, unele afinitati cu melodrama.

Bine ințeles, in actual III, marchizul, pe cât si garbovit, așa cum ni l-a prezentat d. Iancovescu, ne putea face ușor sa ne gândim la acei „părinți cari încercuș sa steargă toate faptele urate din trecut”, ades întâlniți in străvechile melodrame.

Se poate însă ca intenția autorului să fi fost alta: Marchizul, rămas la bătrânețe fără bani, speculează sentimentele aproape copilărești ale unor bărbăți cari nu și-au cunoscut niciodată părinții, și îi recunoaște drept „copii legitimi”.

Bine înțeles, proaspeții fii ai marchizului vor căuta să asigure „tatălui” lor un traiu cât mai liniștit.

Insă in clipa in care marchizul își cunoaște fata, de astă dată adevărată, el mărturisește intr-teaga sa inșelăciune.

De ce-a făcut-o? Nici el nu știe prea bine. In orice caz nu filindea ar fi devenit peste noapte cinstit.

Chiar și el o spune: „Mi-a venit așa, de-odată!” S'ar putea să regrete acum elipa lui de sinceritate.

In orice caz, odată cu finalul actualului II, rolul marchizului, in această originală poveste s'a isprăvit: El se retrage intr-o cămăruță și așteaptă, liniștit, verdictul „fiilor” săi.

Partea comică a piese cade, de acum încolo, in sarcina „fiilor” marchizului, cari, furioși că au fost trasi pe sfoară, nu pot reacționa totuși in niciun chip, de frica ridicolului, și mai ales fiindcă noua lor situație de „fii de marchiz” le-a adus destule avantaje. Iar la urmă, prin intervenția fetei marchizului toate lucrurile se lămuresc.

Marele actor care este Puiu Iancovescu, a știut să tragă și acest act final de partea lui, schimbând însă in oarecare măsură factura piesei.

In orice caz, piesa „Fii marchizului” a adus pe scena un Iancovescu cu totul nou, la fe de cuceritor ca inainte in scenele de comice și adevărat „virtuos” in scenele dramatice.

Dansul n'a neglijat nici-un amănunt pentru a ni-l prezenta pe marchiz in finalul actualului II și in întreg actual III, așa cum și l-a inchipuit.

Mai puțin convingător, poate, decât alți actori mai puțin talentați dar mai obișnuiți cu roluri de factură acestuia e l-a fost incredința, Iancovescu l-a depășit însă pe toți prin grija cu care a speculat orice amănunt, dând o adevărată și plină de învătămintă lecție de interpretare.

D. Grigore Vasiliu Birlic l-a fost un demn partener, nelăsându-se in nici-o clipă depășit și desvâluindu-ne un humor sec pe care încă nu l-i cunoașteam.

Și totuși publicul preferă la Birlic, gimbușlucurile farselor din trecut. O dovadă: spectatorii rād cel mai mult, atunci când află din gura lui Iancovescu că Birlic, încercând să-și dea drumul pe un burlian, a căzut și și-a rupt un picior.

E acesta un moment, foarte des întâlnit in farsele in care Birlic excelează. Și publicul s'a amuzat.

Să sperăm, însă că Birlic nu se va lăsa influențat de acest succes obținut din culise și nu se va întoarce la farsele din trecut.

D-ra Doina Misir ar face figură agreabilă in roluri de femeie elegante și lipsită de personalitate. S'a lăsat însă depășită de dificultatea rolului interpretat in această comedie. Nu putem pricepe reclama exagerată ce i se face in unele reviste.

D. Tallianu a reperutat un frumos și meritat succes in rolul omului de afaceri, n'av totuși până aproape de prostie.

Dela comedia „De ziua nevastă-mi” nu l-am mai întâlnit pe d. Tallianu într-o altă de accentuată poftă de joc și „joacă”. Iar publicul n'a avut decât de câștigat.

Ceilalți doi „fii” au fost d-nii Mircea Septilici (intr'un rol inutil) și Jules Cazaban (reintors — să sperăm: definitiv — dela operetă).

Directorul de scenă Puiu Iancovescu a fost de astă dată la înălțimea actorului cu același nume.

TRAIAN LALESCU

CRONICA SINTEȚICĂ: O CRIMĂ CELEBRĂ

In veacul XX, o melodramă de pe vremea străbunilor noștri (nici in actuala stagiune nu s'au jucat pe scena Studioului piesele lui Gemi Zamfirescu. Un text muștatizmat (expresie

EMIL BOTA

nouă) de d. Mașatescu. Și o distribuție tărănă in frunte cu talentați: Emil Bota și Madeleine Andronescu (distribuția și regia d-lui Sahighian sunt, poate, singurele merite ale piesei). In numărul viitor, cronica spectacolului.

Divagații

Spectacolul unde actorii să șoptescă suferului.

Dela popăii la reflector, dela artă la varietate.

Băli: Panglicari de tirade, cu gestuuri largi, tunând, defiland pe scenă.

Teatru: magia soaptelor, vocea privitorilor, cuvintele grele de mireasmă ale năzuințelor omenestii.

Critica lăudând de 2 ori un autor dramatic.

Bilete defavorabile.

Un spectacol oficial ca o taină și: unde publicul să se inchine.

Cănele lătrând o pisică cu ton teatral.

Vesnicie zidită din carmăz, carton și lumini, lângă vremelnicia noastră.

Dreptul actorului să fiuere publicul.

O actriță a cărei frumusețe să impună respect.

Directorul de teatru distribuit într'un rol de parvenit.

Muzeu zoologic: spectatori împăiați.

Teatru unde să se dea banii inpaol.

GEORGE R. ALEXE

MUZEU

AMOREZUL

Amorezul e frumos, înalt și cu haine noi. El poartă pantoși și mănăști din piele de porc, deși cea de dou ar fi mai îndesată.

Dar ce-are-aface, poate să fie și porc.

In general, amorezul e foarte bine îmbrăcat... El e sărac numai cu duhul.

Ca să impresioneze, amorezul nu-și soluță pe stradă camarazi și nici nu le răspunde la salut. Atunci i se spune: contele.

Deși acum câțva timp era gurist la berăria Minerva din Craiova, acum amorezul nu mai poate primi orice rol.

Pentru că amorezul, deși n'are nimic comun cu arta, nu este un tolerat. El este un indispensabil. (Honnai soit qui mal y pense).

Nu mai o femeie superficială poate să-l placă pe amorez.

De-ai amorezul este inconștient de foarte multe femei.

De toate vârstele. Unele cu cari se amuză și altele pe cari le cultivă.

Câteodată se și însoară. Cu câte-o actriță, căreia îi adaugă numele lui ca să aștepte toată lumea și de care divorțează după patru zile, provocând comentarii ample la gazeta.

Ați înțeles: reclamă americană.

Când n'are ce face, amorezul scrie romane cu fete și poșta sentimentală.

Se fotografiază la Color Studio și își cere autografe pe diverse nume prin posta redacției.

Asta ar fi activitatea lui intelectuală.

Pe scenă, nu-i place să i se spună, nici când așa e piesa: „tămpitule, prostule etc.”, ci numai „frumosule, distinsule” și așa mai departe.

Spre deosebire de comic, care, mai deștept, face pe prostul pentru a avea succes.

Orice amorez, la bătrânețe, joacă Hamlet.

Cu toate că prințul Danemarcei trebuie jucat de un om deștept.

Dar ce-are-aface. Amorezul e frumos, înalt și stă bine.

GEORGE MUSCELEANU

Cronica muzicală

ARTIȘTII ROMÂNI IN STRĂINĂTATE

Una din caracteristicile stagiunii muzicale trecute a fost intensificarea acțiunii de admirabilă propagandă culturală care înseamnă trimiterile artiștilor români in străinătate, pentru concerte.

Organizarea acestor trimiteri se face cu controlul și sprijinul Ministerului Propagandei, in condițiuni, față de o experiență in curs și de dificultățile impuse de împrejurări, care denotă in tot cazul un efort aducător de pe acum de laudabile rezultate.

Viitorul va desăvârși desigur funcționarea acestui for de reprezentare artistică peste hotare și de schimb cultural între țări. Relevasem, nu de mult, suc-

cesul mai multor dintre artiștii noștri in Germania, Slovacia, și Bulgaria. Numelor pe care le-am amintit atunci, sunt de adăugat acelea ale d-rei Maria Fotino, d-nei Evantia Costinescu, dela „Opera Română” și d-lui Ion Fotino.

Tânăra pianistă Maria Fotino s'a distins într'un concert dat la radio Sofia și un altul in cadrul unei festivități ale legațiilor române din capitala Bulgariei, precum a făcut și incusita interpretă a cântecului popular românesc, d-na Evantia Costinescu, tot la Sofia, evinând fiecare un succes general valabilizat de către presa și cercurile muzicale.

Aceiași concertisti cărora li s'a asociat și debutul violonce-

list Ion Fotino, au plecat apoi in Slovacia, pentru a cânta la Trenclianska-Teplca, vestita stațiune balneară, seara de muzică a d-rei Maria Fotino și d-lui Ion Fotino, încadrându-se in săptămâna românească întocmită de radio Bratislava.

Pianistul Alexandru Demetriad, un remarcabil virtuos și in special adâncitor interpret al marilor pagini ale romantismului, a avut deasemeni de purtat o solie muzicală in străinătate (Germania).

A fost anul începuturilor oficiale in acest sens.

Este firesc să așteptăm dela stagiunea ce se apropie, o folosire tot mai largă, mai judicioasă, mai netezită din punct de vedere al condițiilor practice ale organizării ei, a valoroselor elemente de care dispunem.

Italia ne-a dat exemplul trimiterii in străinătate pentru concerte, chiar a unor artiști din cei mai tineri, din prag de carieră, care au putut găsi un mare stimul în aceste încercări și porți deschise către un viitor norocos.

Ministerul Propagandei n'ar greși trimițând in străinătate, și chiar rugăm consiliul muzical al Ministerului să țină seamă de această sugestie a cărei răspundere ne-o luăm, tineri cântăreți, in special in Italia, unde ascultați de cunosători, de specialiști ai artei cântului, vor putea găsi perspective din cele mai fericite pentru recunoașterea, îndrumarea și perfecționarea lor. Recomandăm in această privință, fără a pretinde că prin aceste nume s'a încheiat o listă, pe tinerii cântăreți de excepțional talent, Lucia Bercescu, Zina Săvescu și Nicolae Șerbănescu.

O asemenea alegere ar putea avea consecințe din cele mai fericite atât pentru rezultatul imediat obținut, cât mai cu seamă pentru arta viitoare a acestor rar înzestrați tineri și pentru inșuș cântul românesc.

ROMEO ALEXANDRESCU

EXAMENE DE TALENT

Au fost într-o bună dimineață examene de talent la Teatrul Municipal. — Adică examene pentru cei cari, din lipsa de altă meserie, vor să se dedice Thaliei și au fost obligați să apară în fața unei comisii improvizate și să-și arate, pe cât e posibil in 10 secunde — calitățile necesare scenei.

Comisia s'a conformat legii și a pronunțat sentințos că cutare, din două vorbe bălăbăte la ramplă, a dovedit reale aptitudini de Fedră și cutare... n'are vârsta și studiile cerute de Sindicat (pasă-mi-te Iancu Petrescu a fost intr-trebat vre-odată câte clase are și n'ce an s'a născut?)

In orice caz, d. Vraca, cu distincția-i, cam teatrală, a știut să le împartă la fiecare fie o mulțumire încurajatoare, fie o respingere consolatoare.

A știut să fie piept și schifosilor unor vedete, răsărite netam nasam, cari, apărând in respectabile valori artistice inchipuite numai de ele, au reușit să se facă ridicule in încercarea lor de a brava acest for legal constituit.

DOINA MISSIR

Debutul unei femei cu distincția și promisiunile de începătoare al d-rei Missir este îmbucurător.

Dar d-ra Missir a reușit să ne deosebească cu superficialitatea faptei sale.

In loc să se prezinte decent cu o producție a talentului său propriu, a adus — ca o palmă comisiei și colegilor săi, — parteneri pe: Iancovescu, Birlic, Tallianu, Cazaban și Septilici. Numiții și-au făcut scena lor in prezența vedetelor care și-a arborat numai zâmbetul — încântător, ce-i drept — dar neuvincios.

Am văzut-o pe d-ra Missir in „Fii Marchizului”. Sîngăciile începutului și lipsa de meșteșug pe care ni le-a dovedit nu ne oprește de a constata reale calități cari se adăugă fiziului său plăcut, calități cari ne îndreptățesc să credem că ar putea să fie — dacă nu o mare actriță — in orice caz o actriță întrebunătățită.

Așa fiind, nu-i era îngăduit să se aventureze într-o glumă care pe lângă că a pus pe camarazi săi mai mari într-o postură ridiculă, dar a făcut-o și antipatică.

Iar bravarea pe care a marcat-o nu a putut avea efectul dorit, pentru că a fost făcută pe un glas străident, cu neîndemnearea — justificată începătoare dar nu vedete care-și bate joc de toți — și cu interminabile și supărătoare săsăieli, de cari candidața s'ar putea desbăra cu o școală serioasă și o ucenicie modestă.

Cu toate părereile noastre cari sunt ale tuturor celor ce au asistat la numitul examen, comisiunea amabilă, nu s'a formalizat de gluma făcută și a pronunțat prin glasul d-lui Vraca, că o scutește pe d-ra Missir de stagiu și o admită, pr'ntre membrii activi ai Sindicatului.

ȘI ILEANA BASTON

Ce o fi făcut-o pe d-ra Baston se fac de răs la bătrânețe? Nu auziseam până acum de acest nume fermecător. Probabil de-ala a și căutat și și-l lanseze pentru că oțeam chiar într-o gazeta de specialitate că „debutul in teatru al d-rei Baston este așteptat cu o legitimă curiozitate”. Dece curiozitate? și dece legitimă?

Este nevoia generației actoricești de a se sprijini pe bastonul ei.

Orice generație își are bastonul ei.

Eri Mița Baston, azi Ileana Baston.

Iar ca o continuare in istorie a preocupărilor dinastiei Baston, vedeta in perspectivă a pomenit și păcatul strămoșesc, prezentându-se cu un fragment din „Adam și Eva”.

Împreună cu partenerul care i-a fost pe măsură s'a bălăbit penibil și s'a certat public din pricina unei replici pe care nu au lămurit cine trebuia s'o spună.

Comisiunea însă a înțeles nevoia unei generații de a-și avea bastonul ei.

Și i-a dat d-rei Baston Ileana ceruta cârtiile. Ne miră dece nu excepțional. Aici ar fi fost cazul.

Să sperăm însă că „proaspăta” artiștia nu va uza și pe scenă de titlul ce i s'a dat.

Pentru că am striga din tot desgustul nostru: — „Afară! Afară din templu!”

ETC. ETC..

Sterpând cu buretele peste aceste două capetele de afiș, s'au mai prezentat la examenul Sindicatului câteva elemente.

Nu zic că nu ar fi admis comisia in Sindicat și fonji și peticiți și bălăbiți și săsăiți chiar în mod excepțional.

Dar printre ei s'au strecurat și câteva elemente demne de a le însemna.

Margareta Lascu, Iarodora Ni-grim, Raluca Zamfirescu, Olimpia Eftimiu, Elena Iupceanu, d-na George Soimu, și câțva băieți al căror nume nu l-am reținut.

Elemente de cari nu vorbim mai mult și pe cari le așteptăm.

Iar comisia, după răbdarea pe care a avut-o cu examinarea tuturor candidaților, a încheiat cuvenit proces verbal și s'a grăbit să-și incaseze jetoanele.

INDISCRET

G. M.

G. GRONER

dete pe Groner, Nicolaide, Florica Demion și — poate — Mia Steriade.

Doamna Aura Buzescu va apare in viitoarea stagiune in rolul principal din piesa „Frenetia”, un mare succes al scenelor parisiene.

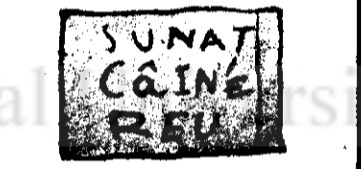
De altfel, e un ideal mai vechi al d-nei Aura Buzescu, acela de a interpreta rolul despre care vorbeam mai sus.

Nicolaide nu vrea deloc să plece in turneu cu fantezia muzicala Atlantida. Iar Puiu Maximilian se incumeta cam greu să porneasca la drum, după experientele facute cu trecutele și mult flueratele sale turnee. Se pare că in unele orase, impresarii au fost amenintati cu bataia dacă mai aduc un nou spectacol prezentat de d. P. M.

Nu suntem de aceeași parere cu un domn anonim dela „Arta noua” care scrie noble „randuri vesede” (mai de graba: cavaghiou-se) despre Radu Beligan.

Radu Beligan, in ciuda micilor sale cusururi (mai mult omenesti decat teatrale) este un autentic actor in care nu se cuvine să se arunce fără rost cu noroiul cuvintelor.

TRALL.

MEDALION MAXIMILIAN

Vladimir-Velimir Maximilian. Pe așis: V. Maximilian.

La radio: Maximilian, pentru că in jalele sunt exeluse chiar când e vorba de valori.

Maximilian e unul singur, cu toate că mai are și copii. El n'are nevoie de inițiale V. — Pentru că „victoria” și-a căpătat-o prin „Maximilian”.

Maximilian nu a jucat nici-un rol pe care să nu-l poată juca alții. El le-a jucat omeneste pe toate.

E mai bine pentru posteritate, pentru că mai târziu când se vor juca rolurile lui de către alții se va spune: — „Ce bine-l juca Max!”.

Ce-ar fi dacă nimeni n'ar mai putea să-i joace repertoriul? Ar fi uitat odată cu epoca noastră. Maximilian nu este un actor excepțional.

Este singurul in genul lui. Pentru că ceilalți sunt produsul lui.

Verificați cu atenție pe toți comiștii zilei.

In dosul fiecărui gest, fiecărui gag, veți descoperi tiparul Maximilian.

El i-a format pe toți și toți l-au copiat cu fidelitate.

Iată dece nu este mai bun ca alții, pentru că n'are față de cine să fie mai bun.

El e stăpânul comediei. Maximilian este și amăstirea operetei. Poate de-aceia, cât va trăi el, opereta nu va mai fi in floare făcută de alții.

Și acum, de câte ori are ocazia, plânge pe mormântul operetei.

S'a spus că Maximilian e rău și invidios. Că nu admite să aibă alții, succese.

Eu îl admir și pentru asta. Care amant ar admite să se înfrupte altul din femela lui iubită?

Nu este oare scena, imbita lui? Eu însă l-am cunoscut ca pe un mare profesor,

NOTE ITALIENE

CEVA DESPRE „POETICA” TRUBADURILOR

găsim în subsanțul articol al lui Salvatore Battaglia („Poetica dei Troubadori” în *Romana* — nr. 3, XX) răspunsul dat de Rombaldo d'Aurenga lui Giraldo di Bornelli, care imputa celui dintâi obscuritatea versurilor sale:

„Io non voglio che i miei versi abbiano la triste sorte di cadere nelle mani di chi non sa distinguere le cose vili dalle buone e le minime dalle grandi: e gli stolti non li ameranno, perché non hanno intelletto e loro poco interessa ciò che e più prezioso e va de più... A me non importa se la mia poesia non si diffonda, che mai un gioiello fu dono volgare!”

(Căci eu nu vreau ca versurile mele să aibă trista soartă de a cădea în mâna aceluia care nu știu să deosebească lucrurile grozave de cele delicate și cele mărunte de cele mărețe: și cei proști nu le vor iubi pentru că nu au înțelegere pentru ele și puțin îi înțerează că lucrurile mai prețioase au o valoare mai mare... Pe mine nu mă împotrivă dacă poezia mea nu-i răspundătoare, pentru că născută un jureț nu a fost dat în dar mulțimii celei vulgare.)

O superficială informație asupra „trubadurilor” atribuie acestora pe lângă viața aceea romantică vagabondă și o facilități de a versifica, de a-și cânta dragostea pentru casta castelană, și nimic cu o lipsă de experiență artistică, cu o lipsă de individualitate artistică. Trubadurii aveau o existență aproape fantastică, aruncând madrigale sub balconul nobililor provenenți de dărmăcie și nepăsare orientală.

Din mărturisirea de mai sus a lui Rombaldo d'Aurenga se vede însă o vie conștiință a personalității, a valorii unei opere, a ridicării acesteia la rangul unui dar care nu se face „mulțimii celei vulgare”.

Trubadurii, acești cei dintâi poezii lirici ai literaturii moderne, sunt primii cari-au creat o școală literară în sensul cel mai modern, cu aspirațiile și cu ardoarea poetică.

În aula castelului feudală răsunau cuvintele și melodia lor, o trubadurilor — venii; cei mai mulți din popor sau de formație nullarescă — care îndrăzneau să se considere egali nobililor gazdelor. Căci aveau acești răzătorii cântărești și o conștiință artistică, ca și poezia lor valorează tot atât de mult ca și un blazon — dacă nu mai mult chiar — și o feudalii erau obligați să uite necretutele, până atunci, bariere

versurile în gura tuturor. Nu trebuie popularitatea deci. (Nici lui Dante nu-i plăcea să-i fie cunoscută versurile de „cei mulți”. Se spune că într-o zi plimbându-se prin Florența, auzi, trecând prin fața unei fierării, pe un lucrător cântând versuri de-ale lui. Întră furios în fierărie și apucând unelele meșteșugarului începu să le strice, aruncându-le afară. La nedumerirea acestuia, poetul i-ar fi spus că face cu unelele ceea ce făcuse și fierarul cu versurile ambițiosului Dante. Fierarul mai adăugase unele lucruri, mai schimbăse altele, îndepărtase pe cele care nu le pricepea și din versuri care-aveau sădăucă postului o cunună mai trairică decât cea dată de pe Capitoliu — pe care nici n'a avut-o măcar, dar pe care și-a dorit-o — nu mai rămăsese decât o umbră, pe care putea s'o recunoască doar autorul. Deaceia nu dorea nici Rombaldo d'Aurenga popularitatea.)

Prețiosul „trobar clus”, acel „poetare copertu” a făcut ca poezia trubadurilor, în înțelesul ei de școală, să fie îngradită de rigori și de cerințe care-au împiedicat pe mulți poezii să ajungă la rafinamentul unui Arnaldo Daniello („fu il miglior fabre del parlar materno”, spune Dante în *Pugatoriul*, cântul XXVI) la

socială. Dacă un Guglielmo di Poitiers era un temut principe din Franța de sud, dacă Ebbe di Ventadour era viscont, un Cercamon sau un Bernardo di Ventadour, născuți în păruți anonimi, fără blazon și fără ranguri, stau în fața artiștilor pe aceeași treaptă.

Și totuși cum alături de noblețea creată cu arma se ridică, mai veșnică, noblețea creată cu versul. Ceeace n'au putut face războaietele, și nici chiar bianda doctrină a lui Iisus, a putut face o rimă: apropierea și înfrățirea sufletelor care și-au descoperit în fragmentul unei melodii aceeași umană sensibilitate.

Conținutul poeziilor lor gravează aproape veșnic în jurul dragostei. O dragoste nimbă de o aurcolă care trece dincolo de experiență, transfigurată.

E aproape forma unui misticism sentimental: deaceia multe din poeziile de dragoste ale trubadurilor poartă intipărirea puternică a unei rugăciuni, a unui imn sacru.

Realitatea sentimentală a poeziei îl poartă spre o crescândă izolare morală, care duce, în mod natural, la dorința de a se singulariza, de a deveni personal, adică el. Aceasta e deal'fel cheia care permite diferențierea între poezii care-au căutat acelas fel de dragoste pentru aceeași blonție de castelană: stilul și un „nu știu ce” care nu se poate confunda.

Un stil tinzând în special către individualism: de unde caracterul general de poezie „ascunsă” („vela d'”), de poezie care face doar aluzii. Dorința trubadurilor era aceea de a scri numai pentru un restrâns număr de inițiați, — ascultând și înțelegând poezia lor devenea nobil, și nobil nu putea fi oricine — era dorința aceluia „trobar clus”: a dădea de a scri în genul actualilor poezii „ermetici”. (Ermetismul nu e doar o „decădere” a literaturii de astăzi, așa cum vor să creadă joarte mulți: ermetismul existo chiar și în veacul al XI-lea, al XII-lea și al XIII-lea.)

De aceea Rombaldo d'Aurenga nu iubese gloria de a fi ascultat de toată lumea, de a-și auzi

versurile în gura tuturor. Nu trebuie popularitatea deci. (Nici lui Dante nu-i plăcea să-i fie cunoscută versurile de „cei mulți”. Se spune că într-o zi plimbându-se prin Florența, auzi, trecând prin fața unei fierării, pe un lucrător cântând versuri de-ale lui. Întră furios în fierărie și apucând unelele meșteșugarului începu să le strice, aruncându-le afară. La nedumerirea acestuia, poetul i-ar fi spus că face cu unelele ceea ce făcuse și fierarul cu versurile ambițiosului Dante. Fierarul mai adăugase unele lucruri, mai schimbăse altele, îndepărtase pe cele care nu le pricepea și din versuri care-aveau sădăucă postului o cunună mai trairică decât cea dată de pe Capitoliu — pe care nici n'a avut-o măcar, dar pe care și-a dorit-o — nu mai rămăsese decât o umbră, pe care putea s'o recunoască doar autorul. Deaceia nu dorea nici Rombaldo d'Aurenga popularitatea.)

Prețiosul „trobar clus”, acel „poetare copertu” a făcut ca poezia trubadurilor, în înțelesul ei de școală, să fie îngradită de rigori și de cerințe care-au împiedicat pe mulți poezii să ajungă la rafinamentul unui Arnaldo Daniello („fu il miglior fabre del parlar materno”, spune Dante în *Pugatoriul*, cântul XXVI) la

TRUBADURUL

tehnica sa stilistică atât de perfectă sau la delicatetea lui Bernardo di Ventadour: o delicatete nu numai în ceea ce privește expresia, forma, dar și delicatetea sentimentală. Într-una din frumoasele sale lirice spunea că „bucuria”, — bucurie luat în sens latin și creștin — acel „foi d'amor”, identificat cu însăși dragostea, e pe departe de a fi o stare complexă calmă, ci una în care alternează nostalgia și speranța într-un ritm aproape vertiginos, o dulce neliniște, o plăcută suferință. (Câte asemănări cu s' ea de suflet a romanticilor.)

„Char.ars ne pot gaire valer, Si dins dal cor no mon lo chans; Ni chans ne pot dal cor mover. Si noi es fitu amors corans.

CONSTANȚA TUDOR

LA UDA SUFERINȚEI

Suferință, spune cum să mi te cânt? Te-e urcușul stânt ca o rugăciune.

Lauda-i săracă, inmul prea plâpând... Vârful tău arzând Cerul și-l îmbracă. Mi-e prea aspru graiul, versu-i de asfalt... Piscul tău înalt îl sfințește Raiul...

Dincolo de-amiază și de-amurgul sur, doar omătul pur, lung te luminează. Jos rămân jugăstrii, tărători jnepi... Unde tu începi șoimii sunt albaștri.

Culmile alpine fi le urc pe brânci, printre colți de stânci las fâșii din mine.

Tânără zăpadă, alb și sfânt Negoi, vechiul sterp noroi lasă-mi-l să cadă... Vreau pe creasta pură limpeză să fiu: bulgăr străveziu desfăcut de sgură.

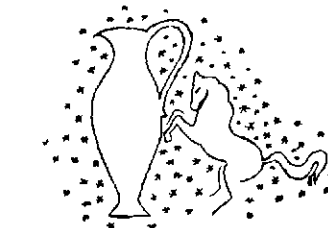
Sus, aștept sărutul fragedului cer. Nici-un conifer nu-mi umbrește lutul. Mlaștini, humă, străpunge lepădai prin văi... Pe nămeții tăi capăt transparente.

Prin toată făptura văd ca printr'un geam Raiul ca un ram tîmâindu-mi gura. Piscul tău tresaltă, suferința mea, — Cerul tău imi vrea rana mai înaltă.

Aurora-ți vastă mă cuprinde 'n jar, ard ca un ghețar sus, pe marea creastă...

Singur intru toate, țigară împărat, intru 'nsăngerat în Eternitate.

RADU GYR

CONSTANȚA TUDOR

DACĂ TERMENII, IUBITE CETITORULE,

de cari ne folosim pentru a comunica interlocutorului o constatare, o nedumerire, o părere sau o convingere ar avea unul și același înțeles pentru tot insul vorbitor de același grai, multe neînțelegeri și certuri ar dispărea de pe rolul zilnicelor noastre procese.

Dar lucrurile stau cum stau și fiecare propoziție pe care o rostim sau scriem, cu accentele și interpunctiile-i necesare, crește, din necunoscut către necunoscut, ca un fel de plantă, țesută din tensiuni psihice și sunet; plantă repede iscată din rădăcini, repede ajunsă tulpină, repede înflorită, repede rodind și aruncându-și repede semințele în câmpul psihic al semenului care fe că le permite fracțiunea de secundă până la o nouă înflorire, fie că le cunoaște sau după firul de lumină al rodului și, simțind ce trebuie să răspundă, și la toate toate măsurile trebuitoare. Suntem, cu alte cuvinte, numai cultivatorii, în solul propriului nostru suflet, al unei realități care se numește grai și care, în dinamismul-i perpetuu, se constituie din atâtea și așa de frecvente unde alternative, încât nu avem timp să ne mai exercităm doritul control asupra-i.

În afară de acestea, fiindcă 'n lumea aparențelor, în care ne mișcăm și pe care noi ne-am creat-o, avem, desori, nevoie de aparențe, căutăm chiar să ne sustragem rigurilor controlului. (Nu are importanță că-l numim „control strem”, căci controlul e unul și indivizibil și se numește cinește, sau, cel puțin, bunăcredință. Deci, ceva ce nu mai există din momentul în care fusese evitat) și control nu mai există în acele fraze sau cuvinte și nume pe cari, până a nu le descrie, le numim fraze, cuvinte și nume formulate, — deoarece, fără a fi simbol și fără a conține, în mod garantat, cele ce au pretenția că ar fi conținutul lor real, li simulează prezența și se strecoară, cu abilitatea formularelor algebrice, în conversația noastră a tuturor, sau în însă conform rostului acestor formule.

Deci nu am fost chiar noi, — și nu se poate să nu fi fost de mai multe ori decât ni se pare, — atunci i-am putut observa pe alții angajați în anumite certuri din cari li salvează numai materialul balistic pe care știu să-l ia deadreptul din aer. „N'ai dreptate! Platon te-ar fi pus la punct!... Marele Newton!... Un Leonardo da Vinci care... și așa mai departe!... Poincaré!... Max Karl, Ernst Ludwig, Planck și teoria quantumelor nu permit...! Un Eminescu!... Un Rilke!... Un Dostoievski!... Napoleon!... Filozofia! Estetica!... N'ai habar de ce va să zică poem, — pictură, — simfonie, etc., etc...”

Cu cât mai ușor mănulești termenii de categoria acestora și cu cât mai convingător și totuși, cu atât mai repede se epuizează stocul de unelte similare al adversarului și-l dai gata. La încheierea armistițiului simți o dulce amețelă...

Al lucrat cu eturul frazelor, cuvintelor și numelor formulate. Al obținut o valoare superioară, fiindcă în ecuația ta au figurat, ilicit, factorii luai cu japa sau cu împrumutul. De fapt însă al tău, adică rumeșat și asimilat de tine, e cam atât cât circula, zilnic, în limbajul discursurilor ocazionale sau în cel al editorialelor vehemente. Dacă ai ține, întotdeauna, minte că în țara conștiinței publice Napoleon a rămas doar monetă, că Chateaubriand și Marghiloman supraviețuiesc ca aliment și că formulele cu cari te împănăzi, și nu numai d'n propria ta v'nă, nu reprezintă mai mult, te-ar cuprinde, fără îndoială, o cumplită jenă de tine însuși.

DEACEEA NU TE SUPĂRA

tu, cet'or b'ne intenționat, nici tu însăși dator de clare stihuri sau tu alcătuitor de pagini cu prețioasă proză, dacă te lovești de opaca inerție a mulțimilor născute să fie număr și născută să consume roadele pământului.

A FI ÎNSĂ

mult prea crud. În orice caz, nu ai avea dreptul să te socoti mai prejos de sinceritatea societății în care trăiești. Și nu ai avea nicidecum dreptul să te condamn. Ai însă datoria să fii prezent și să-ți zici: „Aha, a început duelul cu formulele”. Și să nu te pașionezi mai mult decât îngăduie un joc cu reguli bine stabilite. Adversarul încapățânat să-i dai însă dreptate. Va fi destulă pedeapsă dacă-l lași în convingerea că știe ceva ce nu știe.

JUDECATA. CRITICA. SUCCESUL

și gloria depind, în nu negliabilă parte, de concursul, pozitiv sau negativ, al termenilor formulari. Există, în toate istoriile literare, nume și opere cari s'au bucurat de enormă stimă. Iar aceasta nu numai grație vreunei publicități în sensul modern al cuvântului. Frunzăriștii vechile tratate, dai de nimbul majestuos al unei astfel de personalități și rămâi contrariat că nimic din luminile ei nu mai birue, până la tine, transluca materia a veacului și uitării. Cum însă, atras de miracol, începi cu cercetarea și o întrebările, te-ai lămurit: Idolul pe care-l cio-

NOTE GERMANE

cănești, cum te-a învățat Nietzsche, sună gol. Ceeace te surprinde de acu înainte este numai problema cum de a putut fi luată drept metal prețios maccavaa dată cu beteală iefină. Să fie numai chestiune de gusturi? Este adevărat, ele pot fi și pervertite, dar atunci trebuie să existe și alte semne de pervertire și trebuie să existe și alte feluri de pervertiri. Totuși nu pervertirea (sau numiți-o cum vă place, inversiune, conversiune, etc., căci e mai ușor și mai bine să fim aproximativi, metaforici și sugestivi în sfera acestor cuvinte decât categoric univoci și intranzigenti, deci formulari) totuși, deci, nu pervertirea gusturilor ridică sau lasă neabăgată în seamă opera unui autor.

Mulțimii îi place să consume. Cât mai mult, mai plăcut și mai variat. Cât mai distractiv. Ori, pentru aceste exerciții nu

J. W. FEHRLÉ Flautist

se potrivesc nutrețurile tari. (Am avut o diabolică bucurie oridecătorei vedeam pe câte unul sau pe câtevava truduindu-se să nu adoarmă a côté de chez Swann, numai și numai fiindcă se lansase moda purtării subsoară cot la cot cu raketul, și cu titlul căi mai vizibil a „romanelor” lui Proust. Iar odată, la o „conferință” a unui mare matematician din anuri, căscatul conșilor din rândurile din față fusese chiar deridicabil. Iată care e realitatea.

Veți întreba: „Dece se supun atunci, de bună voie, chimurilor patului procastian?” — Dece? Fiindcă aparențele trebuie păstrate. La lumina veilleselor însă și cu alte asemănătoare ocazii se consumă, pe nerăsușitate, literatură fără perdea și romane poliștice.

Facem pe moralistii? O, nici prin gând nu ne trece. Constatăm numai că normalele siguranțe ale creierului omeneș ar sări sub presiunea prea înaltelor diferențe de nivel. Așa se explică, și cu atâtea mai mult, succesul tuturor aceluia dintre romancierii sau scriitorii de piese teatrale, etc., căți, conștienți sau din instinct, produc literatură distractivă dară doidora de stupefiantul termenilor, frazelor sau ideaturilor formulate. Scrisul lor e vioiu, antrenant, interesant, ușor de luat și, probabil, ușurător ca un compt.

Dați un știm noi și, totuși, pu-te fi savanți și înțelepți! Cine afirmă că toate le știe și toate le înțelege, este sau un mare hătru, cum spun moldovenii, sau un snob arrogant. Pentru mine lucrul de căpetenie este să-mi trec, cât mai concentrat în focarul lentilei, luminița sufletului peste anumite texte, — germane în cazul notelor noastre. Și aș dori ca atențiile noastre reciproce să se întâlnească în chiar punctul central al acestui focar.

Dacă am reușit și voiți mai reuși să mă bucur de sinceră d-tale considerație, fii convins că nu am nici o vină; dacă însă, rob împrumutat și dinvins de prea mult material, voiu rămâne sub nivelul justelor domniei tale exigențe, fii încredințat că nu am putut spune mai mult; nu fiindcă nu m'as pricepe, ci numai deoarece cred că a prețind să te socoti mai deștept și mai informat decât alții este matca stilistică a escrocheriei.

Al Dommei Tale, cu cât mai necunoscut cu atâtea mai apropiat sufletese

TRAIAN CHELARIU

Scritorii români în Slovacia

(Urmare din pagina 1-a)

Președintele statului, dr. Tiszo și șeful guvernului, profesorul universitar Tuka, au fost cei mai înțimi colaboratori ai părintelui Hlinka și dragostea moștenită dela el se revarsă întreagă asupra poporului nostru.

Deși visul slovacilor astăzi s'a împlinit, în parte, prin Slovacia liberă, scriitorii se consideră înainte apostoli ai naționalismului. Oamenii ca poetul Beniak, Tido Gaspar, Milo Urban se înfățișează și astăzi ca sentințele vajnice întru precăzirea sentimentului național.

În urma vizitei scriitorilor români, răsunetul este departe de a se fi stins. Începând dela 26 Iulie, postul de radio „Slovacia” a deschis o „Săptămână românească” iar marea revistă „Slovenski Rozhlas” a închinat zilele trecute un număr special României.

Iată numai câteva dovezi de prietenie, crătute în trecut la cari trebuie să adăogăm numeroasele articole publicate zilnic în presa slovacă despre tot ce privește arta și literatura românească.

Și noi și slovacii considerăm aceste manifestări ceva foarte firesc.

În cadrul acestor realități, prietenia dintre cele două neamuri va deveni tot mai caldă, tot mai puternică.

Scriitorii, ca exponenți îndrăuțiți ai nației, și-au luat însărcinarea să fie crainicii inspirați, întru legătura sufletească a celor două popoare.

I. VALERIAN

Peizajul la Căminul Artei

Înainte de a părăsi Bucureștiul cel plin-pictori, care mai toți nu-și compun, nu-și organizează privelește, ar rămâne uluit. Ei își închipue că dacă așază trei-patru tonuri plăcute, o materie pastuoasă asvăr-lită cu bric, cu ștersături de pensuă măestrite ici și colo, au rezolvat problema...

Nu mai departe decât tabloul așezat în încăperea de sus a căminului, încăperea cu lumină excepțională, unde și-ar fi drag să pitezi de dimineață până seară. Acest tablou pus între lucrarea MAGDALENEI RĂDULESCU pe barca la Balic, (una din cele mai frumoase bucăți ale expoziției) și a unei debutante pline de interes D-na C. COTTAN, este semnat de un pictor cunoscut al cărui nume îmi scapă.

Domnia sa ne înfățișează o casă roz desenată orisicum, fără nici un fel de grupare de arbori, deal, tufșuri etc., care să ne spună, să ne sugereze ceva... Nici o varietate în alegeri, nici o complexitate. Asemeni și peizajul lui HORIA DAMIAN din expoziția dela Ateneu, incontestabil superior colorat, rămâne o lucrare sumară. Vedem filiațunea între ei și marele nostru ANDRESCU (cu un magnific peizaj de iarnă pe care abia l-am putut zări din umbră) și ne bucurăm. Dar cu d. DAMIAN trebuie să fim extraordinar de pretențioși după ultimele două bucăți dela Salon, avem dreptul să cerem nu numai calitativ aceeași bucată, dar altele superioare.

Un peisaj organizat cu adevărat și în culori și ca lini ne prezintă numai camaradul TOGO CATARGI. Suntem fericiți de apariția pictorului de înaltă ținută artistică în sălile Căminului Artei, care este H. H. CATARGI. Gradațiile d-sale de culoare ne sunt grozav de plăcute ochiului. Li caracterizează întotdeauna ceva sobru, ceva reținut. Nicolodată nu-i vezi folosindu-se de jocuri de pensuă, de împăstări. Citeam tocmai cât de rele, de sinistre, sunt farsele jucate de pasta pusă cu mistria și cât de periculoas în decursul anilor.

Am remarcat pânza domnișoarei C. MEȚIANU precum și a domnului TIPOIA. Din cauza asfințitului repede sosit, n'am putut judeca pânza domnului ARAMIX.

Puternicul peisaj de țară al lui ION ȚUCULESCU ne-a reținut încântându-ne; nu știm de e o lucrare mai veche sau mai nouă.

Știm că anul acesta domnul ȚUCULESCU a dezamăgit adoratorii săi — nu suntem printre dezamăgiți —; variatele aspecte ale domniei sale le admitem chiar dacă ar fi sărit peste cal, cum pretind unii.

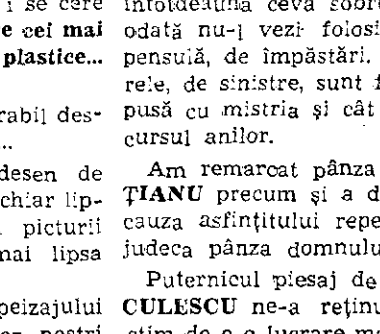
Preferăm să-tăreții, celor care rămân cordiți, sau se'nvart în jurul unui satelit.

Sosind pe malurile Pontelui Euxin am savurat cu deosebire, cercetând un vraf de zărare vechi, părerea profesorului G. OPRESCU asupra primei expoziții a lui ȚUCULESCU. „Este cel mai senzațional debut pe care l-am întâlnit în ultimii ani. Un așa de evident temperament, atât de mălvalnic dar artistic, sunt cu totuși excepționale!”

Câte odată atarnă greu pe umeri să fii socotit și „cel mai senzațional și cu totul excepțional”. Anul acesta, ION ȚUCULESCU ne-a dovedit-o, dar atunci când domnia-sa va picta, să zicem, cu oarecare modestie, atunci cred că ne va da tot ce poate vigoarea și sentimentul său de pictor.

Trebuid să închei articolul, nu am timp să vorbesc de superbe lucrări ale măestrilor consacrați care împodobesc căminul, trebuie mers și văzut pentru convingere.

LUCIA DEM. BĂLĂCESCU

CONSTANȚA TUDOR

„Char.ars ne pot gaire valer, Si dins dal cor no mon lo chans; Ni chans ne pot dal cor mover. Si noi es fitu amors corans.

„N'ai dreptate! Platon te-ar fi pus la punct!... Marele Newton!... Un Leonardo da Vinci care... și așa mai departe!... Poincaré!... Max Karl, Ernst Ludwig, Planck și teoria quantumelor nu permit...! Un Eminescu!... Un Rilke!... Un Dostoievski!... Napoleon!... Filozofia! Estetica!... N'ai habar de ce va să zică poem, — pictură, — simfonie, etc., etc...”

Cu cât mai ușor mănulești termenii de categoria acestora și cu cât mai convingător și totuși, cu atât mai repede se epuizează stocul de unelte similare al adversarului și-l dai gata. La încheierea armistițiului simți o dulce amețelă...

Al lucrat cu eturul frazelor, cuvintelor și numelor formulate. Al obținut o valoare superioară, fiindcă în ecuația ta au figurat, ilicit, factorii luai cu japa sau cu împrumutul. De fapt însă al tău, adică rumeșat și asimilat de tine, e cam atât cât circula, zilnic, în limbajul discursurilor ocazionale sau în cel al editorialelor vehemente. Dacă ai ține, întotdeauna, minte că în țara conștiinței publice Napoleon a rămas doar monetă, că Chateaubriand și Marghiloman supraviețuiesc ca aliment și că formulele cu cari te împănăzi, și nu numai d'n propria ta v'nă, nu reprezintă mai mult, te-ar cuprinde, fără îndoială, o cumplită jenă de tine însuși.

DEACEEA NU TE SUPĂRA

tu, cet'or b'ne intenționat, nici tu însăși dator de clare stihuri sau tu alcătuitor de pagini cu prețioasă proză, dacă te lovești de opaca inerție a mulțimilor născute să fie număr și născută să consume roadele pământului.

A FI ÎNSĂ

mult prea crud. În orice caz, nu ai avea dreptul să te socoti mai prejos de sinceritatea societății în care trăiești. Și nu ai avea nicidecum dreptul să te condamn. Ai însă datoria să fii prezent și să-ți zici: „Aha, a început duelul cu formulele”. Și să nu te pașionezi mai mult decât îngăduie un joc cu reguli bine stabilite. Adversarul încapățânat să-i dai însă dreptate. Va fi destulă pedeapsă dacă-l lași în convingerea că știe ceva ce nu știe.

JUDECATA. CRITICA. SUCCESUL

și gloria depind, în nu negliabilă parte, de concursul, pozitiv sau negativ, al termenilor formulari. Există, în toate istoriile literare, nume și opere cari s'au bucurat de enormă stimă. Iar aceasta nu numai grație vreunei publicități în sensul modern al cuvântului. Frunzăriștii vechile tratate, dai de nimbul majestuos al unei astfel de personalități și rămâi contrariat că nimic din luminile ei nu mai birue, până la tine, transluca materia a veacului și uitării. Cum însă, atras de miracol, începi cu cercetarea și o întrebările, te-ai lămurit: Idolul pe care-l cio-

Știm că anul acesta domnul ȚUCULESCU a dezamăgit adoratorii săi — nu suntem printre dezamăgiți —; variatele aspecte ale domniei sale le admitem chiar dacă ar fi sărit peste cal, cum pretind unii.

Preferăm să-tăreții, celor care rămân cordiți, sau se'nvart în jurul unui satelit.

Sosind pe malurile Pontelui Euxin am savurat cu deosebire, cercetând un vraf de zărare vechi, părerea profesorului G. OPRESCU asupra primei expoziții a lui ȚUCULESCU. „Este cel mai senzațional debut pe care l-am întâlnit în ultimii ani. Un așa de evident temperament, atât de mălvalnic dar artistic, sunt cu totuși excepționale!”

Câte odată atarnă greu pe umeri să fii socotit și „cel mai senzațional și cu totul excepțional”. Anul acesta, ION ȚUCULESCU ne-a dovedit-o, dar atunci când domnia-sa va picta, să zicem, cu oarecare modestie, atunci cred că ne va da tot ce poate vigoarea și sentimentul său de pictor.

Trebuid să închei articolul, nu am timp să vorbesc de superbe lucrări ale măestrilor consacrați care împodobesc căminul, trebuie mers și văzut pentru convingere.

LUCIA DEM. BĂLĂCESCU

CONSTANȚA TUDOR

ADIO, BALANA!

de LEOPOLDO ALAS Y URENA

Erau trei, mereu aceiași trei: Rosa, Pinin și Bălana.

Livada Somonte era un petec de cafea verde în trei colțuri, așternut ca o vealță în jos, la vale, pe costișă. Unul din colțuri, cel de vale, îl stergea drumul de fier dela Oviedo la Gijon. Un stâlp de telegraf, înfipt acolo ca un steag de biruință, cu ceștile lui albe și cu sârmele paralele la dreapta și la stânga, însemnau pentru Rosa și Pinin, lumea largă, misterioasă, înfloritoare, în veci necunoscută. Pinin, după îndelungă chibzuință, după ce zile de rând văzuse stâlpuț neînșecat, nevălmășit, sincer, având de bună seamă poftă să se pripească pe aci, asemuindu-se întru totul cu un copac uscat, prinse a se apropia de el, ba cuteză să ia în brațe lemnul și să se cațără până aproape de sârme. Dar niciodată nu i-ar fi trecut prin cap să atingă porțile de sus, care-i aduceau aminte de ceștile pe care le văzuse în biserică din Pua. Simțindu-se atât de aproape de taina nedeslușită, pe dată îl apuca un fior de teamă și se lăsa să lungească de grabă, până ce se proptea cu picioarele în pământ, pe iarbă.

Rosa, mai puțin îndrăzneț, dar mai îndrăgostit de necunoscut, se mulțumea să-și lăpăsească urechea de stâlpuț de telegraf și minute, adesea chiar sferturi de ceas, stătea să asculte grozavul freamăt metallic pe care vântul îl șoptea prin stâlpuț de pin uscat de care spânzurau sârmele. Acele svoniri, câteodată tari ca ale diapazonului care pus la ureche pare că arde cu furtunoasele lui tremurături, erau pentru Rosa hârțile care troceau, scrisorile care se trimiteau prin fire, graul tainic pe care necunoscutul îl vorbea cu necunoscutul; ea însă, nu-și bătea capul să priceapă cecece un capăt de lume spunea celuilalt. La drept vorbind, ce-i păsa ei? Dragostea ei stătea în freamăt pentru freamătul însuși, pentru vaerul lui tării aceleia neînțelese.

Bălana, mult mai cuminte decât tovarășii ei, drept e că dealtfel era și mai bătrână, se abținea de la orice comunicare cu lumea civilizată și privea stâlpuț de telegraf ca pe un lucru mort, de prisos, care nu-i servea nici măcar să se scarpine. Era o vacă mult încercată de ani. Stând jos ceasuri în regi, pricepută cum era să-și aleagă iarbă de păscut, știa să profite de răgaz, se gândea mai mult decât mânca, bucurându-se de norocul de a trăi o viață tihnită sub cerul cenușiu și liniștit al țării ei.

Și dacă n'ar fi o profanare, s'ar putea spune că gândurile vacii aceleia venerabile, care văzuse multe, aduceau leit-poleit cu cele mai senine și mai pline de duh ode ale lui Horațiu.

Privea la jocurile păstorașilor puși să o ducă la păscut, ca o mătușe. Dacă ar fi putut, ar fi surâs desigur la gândul că Rosa și Pinin trebuiau să o păzească la păscut pe ea, Bălana, să nu se rătească, să nu treacă peste calea ferată, ori să nu intre în livada vecină. Tocmai ea să treacă peste calea ferată!

Să pască din când în când, nu mult, în fiecare zi mai puțin, dar cu băgare de seamă, căutând fără să șovăie cele mai alese imbucături, fără să-și piardă vremea ridicând capul din cine știe ce nesocotită curiozitate, și-apoi să se așeze agale să rumega depănând pe îndelete firul vieții, gustând desfătare, lipsi de suferință, într-o viață tihnită, asta era tot ce avea ea de făcut, iar restul, rădăcine deșartă.

„Taurul, goana năstrujnică, razna, prin livezi hăt deparale, toate astea se dușeseră de mult!”

Liniștea aceasta s'a turburat numai în zilele inaugurării liniei ferate. Întăia oară când Bălana a văzut trenul, era cât pe-aci să-și iasă din minți. Dintr-o săritură, a fost peste pârleazul de gard viu din capul de deal al Somonte, a luat-o la sămătoasă prin coclaurile vecine și spaima a țnut-o încordată mai multe zile, ajungând iarăși mai mult sau mai puțin apăsătoare, de câte ori mașina se arăta gonind prin șleul ei, de vale. Puțin câte puțin, s'a deprins cu șgomotul acela care nu-i făcea nimic. Când ajunse să se încredințeze de abinele că era o primejdie trecătoare, o nenorocire care amenința fără să lovească, își mărgini nevoia de a se așinti dinaintea primejdiei, la a rămâne în picioare, privind drept în față, cu capul săltat, smeu acela urcios; mai apoi nu mai făcea decât să se uite la el, fără să se mai ridice de jos, cu desgușt și cu neîncredere, în cele din urmă, nici nu se mai uită măcar la el.

În Pinin și Rosa, noutatea trenului stârni impresii mai plătute și mai trainice. Dacă la început îi apuca o veselie nesăbuită, nițel amestecată cu o teamă ca de vrăji, o exaltare nervoasă care-i făcea să izbucnească în țipete și mișcări caraghioase, mai târziu aprința trenului era o distracție pașnică și plăcută, înnoită de câteva ori pe zi. Trecu multă vreme până să se risipească acea emoție care-i cuprindea privind goana amețitoare, întovărită de vântul pe care-l făcea sarpele acela uriaș de fier, care purta în părțile lui atâta larmă și atâta felurime de lume necunoscută, stranie.

Dar telegraful, trenul, toate acestea erau lucruri așa de mărunte!... un accident trecător ce se topea în marea de singurătate care învălva livada Somonte. De-acolo n'ai fi putut să vezi sălaş omnesc; și dacă n'ar fi fost trenul, acolo n'ai

fi putut crede nici când, că mai există lumea. În câte dimineți dearândul, sub razele blânde ale soarelui, uneori în zumze de muscolie, vaca și copiii așteptau deopotrivă apropierea amiezii să se întoarcă acasă. Și-apoi după-amieze lungi cât o veșnicie, pline de tristețe ușară și tăcută, în aceeași livadă, până ce se lăsau umbrele nopții, cu luceafărul de seară, singurul martor, fără de grai, din înălțimi. Când norii se rostogoleau acolo în înalt, când umbrele arborilor și ale stâncilor se așternau pe costișă și peste ponoare, iar păsările ațipeau și stelele prindeau a clipi din adâncul cerului albastru, atunci Pinin și Rosa, copiii gemeni ai lui Anton al Cinte, coplesii de duhul biânței semănătăi viștoare a Naturii solemne și grave, tăceau ceasuri întregi, după jocurile lor nicicidă prea șgomotoase, așezați alături de Bălana care turbura din când în când măreția acelei tăceri cu un sunet duios de talangă leșă.

În această liniște, în această senină potolire, erau iubiri. Cei doi copii se iubeau ca două frânturi ale aceluiași tot, legați prin aceeași viață, abia dându-și seama ce îi distinge, și îi despărțea. Pinin și Rosa iubeau pe Bălana, vaca bunică, mare și gălbue, a cărei frunte încornorată semăna cu un leagăn. Bălana putea desigur să cheme printro minte de poet imaginea acelei Zavala, vaca sfântă din Ramayana; avea în generozitatea formelor ei, în seninătatea măstoasă a mișcărilor ei molate și nobile, ținută și contururi de idol tronat, decăzut, mulțumit cu soarta lui, preferând să fie vacă în toată firea, decât un zeu searbăd. S'ar putea spune — în măsura în care se pot ghici aceste lucruri — că Bălana iubea și ea pe copiii gemeni care o pășteau.

Să adăogăm pe deasupra că Bălana avea cea mai bună fire de vacă răbdătoare din câte pot fi pe lumea aceasta. Când se vedea pusă la jug cu vreo tovarășă, cre-dincioasă jugului, știa să asculte supusă și ceasuri întregi o putea vedea veghind deapicioarele, cu grumazul încovoiat, cu capul suscit într-o poziție supărătoare, în timp ce semena ei se odihnea întinsă pe lat.

Anton al Cinte își dete seama că fusese sortit să rămână sărac, când pricepu că nu era în stare să-și vadă cu ochii visul victă lui: de a-și avea tarcul lui cu două vite barem. Numai Dumnezeu știe cu câtă trudă și strădanie ajunse să aibă o vacă: pe Bălana, dar pas să mai treacă de-aci! Înainte de a putea să mai cumpere una, se văzu nevoit să ia drumul târgului cu Bălana, de care i se rupea sufletul, dragostea copiilor lui, ca să achite sorocace, boerului, stăpânul colibei pe care o ținea cu chirie.

Cînta murise la doi ani de când o avea pe Bălana. Staulul și locuința lor erau despărțite doar de un perete, dacă se poate numi așa o împietitură de rascote de castan și de covrași de porumb. Cînta, adevărată comoră de chiverniseală în acel cămin sărăcicioș, închisese ochii privind la vacă printro spărtură a îngrăditurii înțate de crengi, arătând-o pe Bălana drept singura scăpare a familiei.

„S'aveți grijă de ea, e singurul vostru sprijin”, spusese parca ochii sârmanei pe patul de moarte; așa se stînsese scîlbit de foame și de osteneală.

Cei doi copii nu mai aveau pe cine iubi decât pe Bălana; sâmul mamei cu mângăerea lui aparte, pe care tatăl n'o poate înlocui, era de-aci înainte căldura vacii din staul, acolo în Somonte.

Pinin și Rosa socoteau că vacii nu-i era de-a bună; nu vedeau ei că nu mai avea poftă de vite, și pe căți îi avea sfârșia prin a-i pierde în curând, fără să-și dea seama cum și când?

Pe inserate, Anton și Bălana intrau în ograda ruptă de osteneală și pinii de praf. Tatăl nu dete ămuriri, dar copiii ghiciră primejdia.

N'o vânduse fiindcă nimcni nu se învoise cu el la prețul pe care și-i pusese în gând. Era prea sărat, un sofism al mângăerii. Cereea mult pe vacă pentruca să nu se găsească cineva s'o ia. Cei care se apropiaseră s'arunca o vorbă se îndepărtaseră îndată înjurând pe omul așa care nu voia să lase o boabă din socoteala în care se înțepenise. Anton al Cinte așteptă până la spartul târgului, dând răgaz norocului. „Să nu se spună — își zicea el — că n'aș vrea s'o vând; ei strică. Dece nu-mi dau pe Bălana cât face ea?” În cele din urmă, suspinând, dacă nu mulțumit cu un fel de mângăere, apucă din nou drumul de casă dela Candás înain, în larma și mulținea de porci și de junci, de boi și de vaci pe care țărâni din cătunele învecinate îi duceau cu mai mult sau mai puțin greutate, după cum erau de vechi legăturile între stăpâni și dobitoace.

Când ajunse în Natahoyo, la o răsoare, Anton al Cinte fu căl pe-aci să rămână fără de Bălana; un megieș din Carrío care-i dăduse țărcoale toată ziua, dar nu conveniseră la preț pentru câțiva gologani, îi dete ultimul atac, era nițel ațumant.

Cel din Carrío ceda încet, încet, fiind prins între ambiția și capriciul de-a lua vaca; Anton ținea morții de parcar'ar fi fost de piatră. Ajunseră să-și dea mâna, o-prindându-se în mijlocul drumului. În cele din urmă, ambiția răzbi; puținul cât mai trecea peste cincizeci îi despărțiră ca o prăpastie; se despărțiră, fiecare își văzu de drum, Anton își duse acasă Bălana pe o cărare, printre rugi înfloriți și trifoi.

Din ziua în care ghiciră primejdia, Pinin și Rosa nu mai avură liniște. Peste o săptămână, proprietarul se prezentă în țărul lui Anton. Era tot un țaran din același cătun, crunt la căutătură, neinduplecat cu chirișii întârziată. Anton care nu suferea muștrări, se întocsea de tot căpăt se văzu amenințat că va fi dat afară.

Boerul nu mai vrea să aștepte. Bun, o să-și vândă vaca, fie și pe un preț de nimic. Nu-i mai rămânea decât să plătească sau să rămână pe drumuri.

Sâmbăta următoare, Pinin se duse cu tată-său la țăr. Copilul se uita cu groază la geambași care tălau și spânzurau în țăr. Bălana fu cumpărată pe un preț bun de un măcelar din Castilia. Îi făcură semn pe piele și-așa o duseră înapoi în staulul ei din Pua, vândută, înstrăinată, sunând cu tristețe din talangă. Mergea acum Anton al Cinte tăcut, iar Pinin cu ochii cât pumnul în cap. Când a flata de vânzare, Rosa a luat-o pe Bălana de gât și ea lăsa capul în jos la mângăeri, ca la jug.

S'a dus săraca, își zicea cu sufletul sfâșiat Anton cel crunt. De dobitoac, dobitoac era ea, dar copiii lui n'aveau altă mămă ori bunică.

În zilele acelea, la pășune, în verdețea Somonte, tăcerea era ca de mormânt. Bălana, care nu știa nimic de soarta ei, se odihnea și păștea ca totdeauna sub specia aternității, așa cum ar fi mâncat și s'ar fi odihnit chiar cu o clipi înainte ca o straișnică lovitură de măciucă să o prăvălească pentru totdeauna la pământ. Dar Rosa și Pinin stăteau disperati, tolniți pe iarbă care nu mai avea niciun rost de-aci înainte. Priveau cu ciudă trenurile care treceau, sârmele de telegraf. Lumea aceea necunoscută era atât de departe de ei, dar ea avea să le răpească pe Bălana lor.

Vineri, în amurg, avu loc despărțirea. Veni s'o ia un trimis al măcelarului din Castilia. Plăți, traseră o dușcă, și-apoi o scoaseră pe Bălana din staul. Anton scurse cioldirul; era ca ieșit din minti; greu-

tatea banilor din buzunar parca îi dădea viață. Ar fi vrut să fie turtă. Vorbea mult, lauda calitățile vacii. Celălalt, rădea pe sub mustață, căci laudele lui Anton se cam întreceau cu giama. Că dacă dădea atâtea și atâtea bărdace de lapte? că era scemțată la jug și straișnică la porvară? dacă peste câteva zile avea să fie făcută friptură și alte bucate alese? Anton n'ar fi vrut să-și inchipeze acestea; o vedea parca mai departe înaintea ochilor, vic, muncind, servind la alt plugar, u-ta-ă de ei și de copii, dar vic, fericită... Pinin și Rosa, tolniți pe mormanul de bălegar, pentru ei adevărați amintire sentimentală dela Bălana, ținându-se de mână, priveau cu ochii pinii de spaimă, pe dușmanul a-e-a. În clipa din urmă se repeziră spre bietul dobitoac: sărulari, imbrățșari, fură de toate. Nu se pucau desparț de ea. Cum fumul băuturii se spu-berea îndată, Anton căzu într-o toropeală; își încrucșă brațele și intră în țărul înțunecos. Copiii în ovărășiră o bună bucată de drum pe cărare, printre hățșurice înalte, grupul trist al trimisului nesimțitor cu Bălana, care se lăsa cu greu dusă de un necunoscut, la această ora... În cele din urmă trebuiră să se despartă. An. on, încrunțat striga din casă:

— „Haide, haide, copii, vedeți-vă de treabă; ia lăsați nimicurile”. Așa striga de departe tatăl gata-gata să plângă și el.

Se lăsa noaptea; Bălana se perdu pe cărare întunecată pe care o făceau aproape neagră desigurice înalte ce se închiduseră deasupra ca o bolă. Apoi nu mai rămase din ea decât cîmchetul întrepruși al telugui răspunduse în departare, țărului melancolic al greșilor.

— „Adio, Bălana!” strigă Rosa răpusă de rîns — „Adio Bălana mea!”

— „Adio, răspunde în felul ei talanga, topindu-și vactul trist, resemnat în svonirea de șopte a acelei nopți de vară, în cătun...”

A doua zi, disdimineată, Pinin și Rosa fură din nou în livada Somonte, la vremea lor obișnuită. Singurătatea aceea nu fusese niciodată pentru ei, tristă; în ziua aceea însă, Somonte părea pustiu fără Bălana.

De-odată șueră mașina, se văzu fumul și apoi trenul. Într'un vagon închis, cu nișe ferestre înguste lăstate răsuflătoare, copiii gemeni zăriră capete de vite, care priveau speriate pe acele ferestre.

— Adio, Bălana! strigă cât o ținu gura, Rosa, zărindu-și prietena, pe vaca bunică.

— Adio Bălana! îi pipă Pinin cu aceeași putere, amenințând cu pumnii trenul care sbura acum spre Castilia.

Și plângând, băcșulul mai coplesit decât soră-sa de viclenișe lumii, repeta:

— Adio, Bălana! Adio, Bălana!

Și Rosa și Pinin priveau cu ciudă calea ferată, stâlpuț de telegraf, semnele aceleia lumi vrăjmașe care le răpca ca s'o mănânce, trenul se arată în vale, și sbură cât ai clipi din ochi. Ca sfâșiată de roate, Rosa putu să vadă o clipă, într'un vagon de a treia, mulțime de recruți care s'rigau, făceau sceme, luându-și rămas bun dela arbori, dela pământ, dela ogoare, dela patria mică a familiei lor, pe care o părăsuseră ca să se ducă să moară în lupte. E fratricidă ale patriei celei mari, în slujba unui rege și a unor idei de care habar n'aveau.

Pinin, ieșind pe jumătate afară la o ferestruică, întinse brațele spre soră-sa, mai-mai să o ajungă. Și Rosa putu să audă prin larma roților și gălăgia recruților, giasul binecuvântat al fratelui ei care suspină, însufățit parca de amipțirea unei durități îndepărtate:

— Adio, Rosa! Adio, Bălana!

— Adio, Pinin! Scumpul meu Pinin...

„Se ducea și el ca vaca bunică. I-l răpea lumea. Carne de vacă pentru mîncăcioșii dela oraș, carnea scumpului ei frate, carne de tun pentru nebuniile lumii și pentru ambițiile altora”.

Așa își zicea sârmana într'un amesec de durere și de gânduri, văzând cum se pierde în departare trenul, șuerând trist, cu șuerul pe care-l repetau castanii, cămpurile și stâncile.

Ce singură rămănea! Acum da! Acum livada Somonte era pustie.

— Adio, Pinin! Adio, Bălana!

Cu cătă ură privea Rosa drumul pătă: cu cărbuni stinși; cât îi era de ciudă pe sârmele telegrafului. Oh! Bine făcea Bălana când nu vroia să meargă. Lumea, necunoscutul îi luase totul. Și fără să-și dea seama, lipi urechea de stâlpuț print ca un steag în capul Somonte. Vântul își fremăta cântecul lui metalic prin stâlpuț de pin uscat. Acum da, Rosa îl înțolea. Era svonire de lacrimi, de părăsire, de singurătate, de moarte.

În ținătura aceia, șoptită, ca niște suspine, auca parca din depărări un glas:

— Adio, Rosa! Adio, Bălana!

Trad. din spaniolă de

ALEX. AMZULESCU

Ce dacă nu-i prea plăcea să vorbească? răbdarea cu care se arăta îngăduitoare când în jocurile lor ea le slujea de pernă, de ascunzătoare, de capră și pentru atâtea lucruri câte născocea fantezia păstoriilor, arăta cu prisosință dragostea acestui animal pașnic și îngăduitor.

În vremuri de grea cumpără, Pinin și Rosa făcuseră tot ce stătea în putință ca să-și arate marea lor grijă și dragoste de Bălana. Nu totdeauna Anton al Cinte avusese livada Somonte. Această mană cerească era la drept vorbind un lucru de curând. Cu ani în urmă, Bălana era silă să iese la gramatică, adică să se arănească cum putea și cum da Dumnezeu, pascând troscoțu din marginea drumului și potecilor, un mergând în imășurile de obște, care serveau atât de drum public cât și de pășune. În zilele acelea de lipsuri, Pinin și Rosa o călăuzeau spre piscuri, către meleaguri mai tihnite și mai nopăscute, scăpând-o de mâta și-ătatea injurături pe care le sufăr sârmele dobitoace lăstate în plata Domnului, să-și caute-ale gurii la întâmplare pe margine de drumuri.

În zilele de foame, în staul, când ducea dorul fânului și cocenii pe care să se întindă patul cald al vacii lipseau și ei, câte îngrijiri nu datorca Bălana, lui Pinin și Rosei! Ce să mai vorbim de vremurile eroice ale sarcinei, sau când își alăpa viteșul, atunci se încingea lupta inevitabilă între hrana și bucuria gîntei bovine și interesul stăpânului care nu făcea alta decât să fure dela ugerul sârmanei mame tot laptele ce nu era absolut necesar pentruca fătul să nu moară cu zile. În atare încovădări, Rosa și Pinin erau de partea Bălanei și nu scăpau niciodată prilejul ca pe furii să facă scăpat viteșul care se repezea val-vărte, alergând orbește și căutând cu botul în toate părțile oblăduirea mamei; și ea-l adăpostea sub pantece, întorcând capul plin de recunoștință și griji-ue zicând în felul ei: — „Lăsați copiii și vitei să vină la mine”.

— „Lăsați copiii și vitei să vină la mine”.

Petrece, fecioară

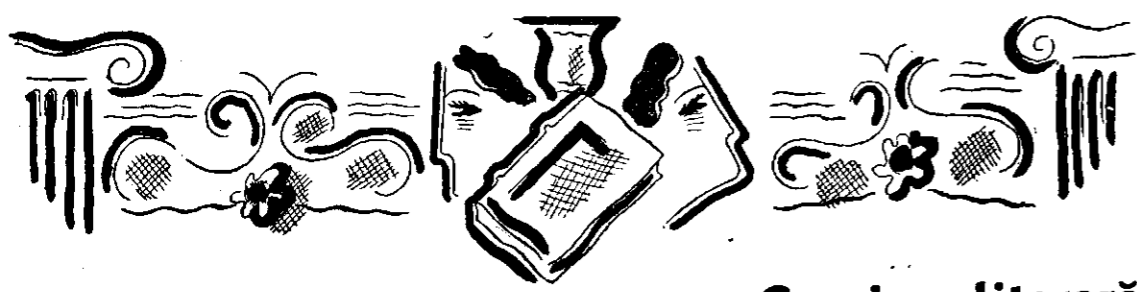
Adună-ți fecioară în suflet lumini,
adună topazul nevăzutei lor forme;
pe gene culcă-ți roibii 'n hermini
pe pulpe descântă-ți multe doruri.

Culege din coșnițele-albastre ale scrii
cu mâinile albe, cu visul flămând
podoabele vieții, cum albinele mesii
când floare se sparge valsând.

Când denia-i gata și șoldu 'ndârjit
Pătrunde 'n saloanele vaste.
Recepția 'ncepe în viu chiuit
Perdele descoper fecioarele caste.

E dansul primăverilor tale, fecioară;
e muzica florilor din ochii de catran.
Alege-ți cavalierul, — frumos ca o vioară.
Petreckerile cresc în juru-ți: un lan.

Petrece fecioară, petrece cât noaptea
armăsarii vântului nechiează 'n ferestre,
Căci mâine, lumina goleşte chemarea,
iubirea-i bolnavă, iubitul pornește!...

Poem vesperal

Se ofilește floarea luminii ce crescuse
Înaltă cât dafinul livezii cu minuni
Și seara cea albă a timpului căzuse;
Ca să se nalțe alta cu aripi de tăciuni.

Cu ochi de fum privește lumea în altă parte:
Din iarba mătăsoasă a zării crește luna,
Un duh tăcut de seară deschide în cer o carte
Cu taina printră rânduri și slova cât aluna

Din piepturi de pădure și brațe de coline
Se nalță svelt și magic al serii trup de fum,
Un stol de liniști cade în câmpuri de sulfine,
Iar peste noi tăcerea se cernă, parcă-i serum.

Sus, lotile de gânduri plutesc acum pe ape
De slavă încropite, cu valuri de mister,
Trec ciutele nșerării în zare să se-adape
Și seara-i tot mai vastă sub roșul lăicăr.

I. GOGA

Seară în port

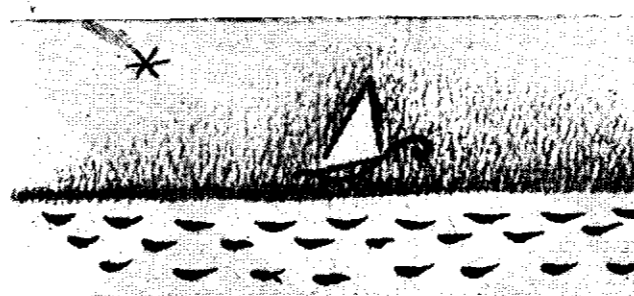
Amurgul cade-nșangerat în mare,
Cu seara'n cioc trec pescăruși în fugă,
Se împletec în zare curcubeu
Și-o toacă'n târg vestește ceas de rugă.

În portul mic ș'nvăluit de umbre
Se sparg tăceri în cioburi peste ape.
Simți timpul cum suspină lângă tine,
Ca un pân uitat și fără clape.

Corabia pornește spre fiondu-ri
Și'n urma ei tristețea se coboară...
De undeva din noaptea fără margini
Pornește lin un cântec de vioară.

Aprilie 1942, Crimeea.

DIMITRIE SCHEIANU

Noul Paradis

Vom fura din basme viu pe Barbă-Cot
Să ne smulgă zarea rea din rădăcini,
Vrem grădina nopții ș'o înnoim de tot
Alte stele'n rouă să turnăm pe crini.

Cu un chiot aspru, cânt de văgăuni
Nouă luni suna-vor peste val de timp
Când în zări Lungilă va 'mplini minuni
Strămutând și luna'n noul anotimp.

Sfarmă-Pietră frate — inimă de stâncă
Ne va strânge'n calea robilor de aur
Bulgări de lumină. Și-i vom cere încă
Să ne taie calea dreaptă în ocular.

Pe-un drumeaș de raze și de mii vâpâi
Vom porni spre alte-împărății de vis...
Peste mări de ceruri, peste nori în clăi
Să clădim, prteteni, Noul Paradis.

M. I. COSMA

„VĂMILE VĂZDUHULUI“
se numește noul volum de poezii al
d-lui MATEI ALEXANDRESCU
care va apare în curând în
colecția „Universul literar“

„Când era bunica fată...“ de C. COSCO Editura „Universul“, București 1942

Nuanța umoristică pe care o cuprinde ca o fagăduială titlul volumului de amintiri și evocări din trecutul de boemie literară a d-lui Cosco, se estompează pentru cititorul cărții, stăruind abia ca o aluzie în atmosfera pătrunsă de nostalgie și de farmecul ușor melancolic al lucrurilor ce nu mai sunt. Văzute în perspectiva aducerii-aminte, odoare prun lentila magică a lui „a fost odată“, împrejurările vieții de odinioară cu oamenii de cari ne-am despărțit pentru totdeauna, alcătuiesc o lume căreia li acordăm cu generozitate o pretuire excesivă odată cu întreaga noastră recunoștință.

În ierarhia suflutească a preferințelor d-lui C. Cosco, expresia „Când era bunica fată...“ este sinonimă cu „pe vremea mea“; cuvintele ascund deopotrivă un subînțeles depreciativ pentru actualitate, sau cel puțin o rezervă, ca o nedermerie, în fața unor vremuri de care autorul se simte înstrăinat, neputându-se recunoaște în ele cu certitudinea aceluiaș posesiv nostalgic: „pe vremea mea“. Lucrurile povestite de d. C. Cosco se petrecuau negreșit, într'un „bon vieux temps“ de care prea puțini își mai aduc aminte, cei mai mulți stîndu-i doar din auzite, — și într'o țară „idilică, cu griji mai puțin...“ într'o Românie când, de pildă, o campanie electorală se chema „eveniment“, iar alegerea unui candidat în opoziție era o răsunătoare victorie!

Amintirile și evocările din „Când era bunica fată...“ sunt grupate în câteva cicluri, în a căror intitulare găsim aceeaș notă de ușoară melancolie caracteristică autorului, care umorist: fiind nu își revendică totuși alt merit decât pe acela de „inofensiv amintitor“. Iată câteva din aceste titluri: „Mai îți mînt?“ — „Din anii de vis“ — „Parcă a fost ieri“, etc.

Umorul d-lui C. Cosco este esențial descriptiv, d-și urmărind cu atenție nepărtinitoate și înregistrând cu o nemărturisită simpatie gesturile și vorbele gii pe care-i evocă, mai ales în paginile intitulate „Mai îți mînt?“ — cu un simț plastic preocupat să redea proporțiile firești, fără intenție de șarjă și fără răutate. „Complexurile“, „Barbiereul“ și altele asemănătoare sunt cronici savuroase ale unor moravuri și grauri a căror simplă reproducere credincioasă constituie pentru umorist, un material bun de neprețuită valoare.

Pe vremea copilăriei autorului, periferiile Bucureștiului ofereau aspecte de un pitoresc caracteristic, din care iată unul ilustrativ pentru talentul evocator al scriitorului. „Pe la Tabaci, tăbăcarii Vasilian, Trandafirescu ori Săpatino prindeau de puține de lemn de pește apă pei crude, spre a fi curățate. Imediat după pielea cu cionli de microbi, copiii se scăldau. Apa nu avea cinci palme adâncime și noi ziceam că înotăm. Cu stînga ne sprijineam în fundul găinii, cu dreapta și cu picioarele făceam mișcări de înot. Când pe unii dintre noi ne uita Dumnezeu în apă, ceilalți ieșeau pe mal, ne înnoadau cămășile și, la îmbrăcat, întindeam cu dinții să desfacem nodurile. Subți de apă, cu buzele vinete, tremuram ca pufia și ocarăm Tovarășii se bucurau și ne cântau: — „Roade la pastramă! Roade la pastramă!“ Plasticitatea scenei e desăvârșită, o vedem aveau în toate amănuntele concrete așa cum s'au păstrat cu fidelitate în amintirea autorului care excelează în asemenea evocări pline de un autentic pitoresc și de culoare locală. Cât privește umorul d-lui C. Cosco și calitatea sau natura structurii d-sale umoristice, cred că se face obișnuit o confuzie care n a putut decât să-i dăuneze, răstăcindu-i talentul pe drumuri impropril. D. C. Cosco se bucură printre cititorii numeroși ai volumelor d-sale cu mare succes de circulație, de reputația notorie a unui om duhului și a unui ironist Tobaci, sub acest aspect literatură d-sale nu depășește caricatura verbală sau chiar reproducerea întocmai, documentară, a unor feluri de graire aparținând mahalalei bucureștene, la care se adaugă uneori, ca variațiile unei teme, improvizajului pe jocuri de cuvinte, stărnte de neastâmpărul ghiduş al demonului ca-

Intellectualul și războiul

care-l dăm acestor noțiuni nu cuprind nimic peiorativ în el. Considerăm artist al vieții pe acela care își privește existența ca pe o experiență, el face ce vrea. Este un astfel de artist numai cel ce poate spune: „Eu am făcut din mine ceea ce am vrut eu, dela stricta respectare a imperativelor sociale și morale, până la completa lor desconsiderare, dar toate în mod desinteresat, pentru frumusețea gestului“. În această ordine de idei, este mai mare artist al vieții receptorul care a furat Statul și a băut banii, decât Ministrul care și-a făcut cu ei case și le-a dat fetelor ca zestre. Să bei, dar să nu te imbeți, să intri la Lais dar să știi ieși dela ea, să-ți placă viața dar să nu te lași posedat de ea, Socrate a fost un beutor dar nu un bețiv, Aristip un cercetător al curtezanei Lais dar nu a posedat; azi noapte ai câștigat la cărți o avere, dar mâine prietenii auid că ai avut curiozitatea să experimentezi cu moartea.

Ca să fii viteaz, detașarea de propria-ți viață, considerarea ei ca o simplă încercare, ca viață a altuia, este o condiție esențială.

Mă întrebam întotdeauna și-mi explicam pe măsură ce-l cunoșteam mai mult. Era sfios și de-o modestie excesivă, iar recomandarea ce-și făcea era mai mult ca să-și înfrângă timiditatea, chiar față de niște tineri și începători cum eram.“ (Dumitru Teelor)

Altă dată Trancu-Iași era invitat la o nunță pe str. 11 Februarie. În ziua aceea avusese un program foarte încărcat. Consiliul de miniștri, Camera, conferința, etc. Dela o adunare colegială, unde părăsise un grup de avocați, s'a suit grăbit în masină spre str. 11 Februarie. A oprit pe ușa indicată unde a văzut înșiruindu-se câteva automobile, împodobite ca de nunță și, jovial cum era întotdeauna, a pătruns în casă străngând, în dreapta și în stînga, mâinile nuntașilor, foarte mișcați de vizita excelenței.

La masă, grăbit fiindcă trebuia să meargă la gazeta oficioasă a partidului averescan, și doritor de a vorbi nuntașilor el cel dintâi, ieși din cuprinsul ei.

Am venit în mijlocul dum-neavoastră... Cășătoaria, etc. „Și acum, dragii mei...“ și a bîgat mîna în buzunar, a scos bi-letul de invitație, să afle numele miresei, al ginerului și al părinților) acum, dragii mei! Mărioana și Nelu, ca și voi părinții. Vasilescu și Ionescu... Au urmat cuvinte ca de, frumoașe, de felicitări, așa cum știa el să le potrivească, pentru tîna-ri pereche, pentru fetele și pro-generiturii.

Aplauze, — și Trancu-Iași amical, radios de bucuria ce făcuse, a strîns lărăș mîinile la doi trei meseni din apropiere și a plecat în sunetele bandei de lăutari, cari cântau să spargă dițele „mulți ani trăiască“.

Când s'a iasă pe sală, un nuntaș s'a apropiat sfios de excelența: — Coane Grigore, îmi dai voce, o mica rectificare: pe mireasă n'o chiamă Mărioara, ci Getta. Gî-nerele este Nioușor nu Nelu; iar părinții sunt Nicolau și Dumitrescu. Nunta cu numele pe cari le ați spus este tot pe 11 Februarie, dar la nr. 59. Act nr. 7.

Conu Grigore nu s'a emoționat de fel. Cu aceeaș bună voință și dragoste a răspuns: — Se-are așașel! Nu-i nimic! Mă duc și acolo. Cât ai spus că e numărul?“ (Trancu-Iași)

Atitudinea de sentimentalitate plină de îngăduință iertătoare și de înduioșată simpatie pentru lig-turile pe care le evocă, fie că sunt din lumea mahalalei bucureștene sau din aceea a cafenelei și sitice și literare de odinioară, este caracteristică d-lui C. Cosco. Talentul d-sale și-a găsit expresia cea mai potrivită în paginile evocatoare ale volumului „Când era bunica fată“, pe care, cu îngă-duința autorului, îl vom scoți debutul d-sale în literatură.

Mă întrebam întotdeauna și-mi explicam pe măsură ce-l cunoșteam mai mult. Era sfios și de-o modestie excesivă, iar recomandarea ce-și făcea era mai mult ca să-și înfrângă timiditatea, chiar față de niște tineri și începători cum eram.“ (Dumitru Teelor)

Altă dată Trancu-Iași era invitat la o nunță pe str. 11 Februarie. În ziua aceea avusese un program foarte încărcat. Consiliul de miniștri, Camera, conferința, etc. Dela o adunare colegială, unde părăsise un grup de avocați, s'a suit grăbit în masină spre str. 11 Februarie. A oprit pe ușa indicată unde a văzut înșiruindu-se câteva automobile, împodobite ca de nunță și, jovial cum era întotdeauna, a pătruns în casă străngând, în dreapta și în stînga, mâinile nuntașilor, foarte mișcați de vizita excelenței.

La masă, grăbit fiindcă trebuia să meargă la gazeta oficioasă a partidului averescan, și doritor de a vorbi nuntașilor el cel dintâi, ieși din cuprinsul ei.

Am venit în mijlocul dum-neavoastră... Cășătoaria, etc. „Și acum, dragii mei...“ și a bîgat mîna în buzunar, a scos bi-letul de invitație, să afle numele miresei, al ginerului și al părinților) acum, dragii mei! Mărioana și Nelu, ca și voi părinții. Vasilescu și Ionescu... Au urmat cuvinte ca de, frumoașe, de felicitări, așa cum știa el să le potrivească, pentru tîna-ri pereche, pentru fetele și pro-generiturii.

Aplauze, — și Trancu-Iași amical, radios de bucuria ce făcuse, a strîns lărăș mîinile la doi trei meseni din apropiere și a plecat în sunetele bandei de lăutari, cari cântau să spargă dițele „mulți ani trăiască“.

Când s'a iasă pe sală, un nuntaș s'a apropiat sfios de excelența: — Coane Grigore, îmi dai voce, o mica rectificare: pe mireasă n'o chiamă Mărioara, ci Getta. Gî-nerele este Nioușor nu Nelu; iar părinții sunt Nicolau și Dumitrescu. Nunta cu numele pe cari le ați spus este tot pe 11 Februarie, dar la nr. 59. Act nr. 7.

Conu Grigore nu s'a emoționat de fel. Cu aceeaș bună voință și dragoste a răspuns: — Se-are așașel! Nu-i nimic! Mă duc și acolo. Cât ai spus că e numărul?“ (Trancu-Iași)

Atitudinea de sentimentalitate plină de îngăduință iertătoare și de înduioșată simpatie pentru lig-turile pe care le evocă, fie că sunt din lumea mahalalei bucureștene sau din aceea a cafenelei și sitice și literare de odinioară, este caracteristică d-lui C. Cosco. Talentul d-sale și-a găsit expresia cea mai potrivită în paginile evocatoare ale volumului „Când era bunica fată“, pe care, cu îngă-duința autorului, îl vom scoți debutul d-sale în literatură.

Intellectualul și războiul

rezistența vitală a șoarecelui, a făcut următoarea experiență: a fixat animalul într'un dispozitiv mecanic care îl ținea întins de picioarele dinainte și de cele dinădăr. Cleștele acesteia se apropiau și se îndepărtau ritmic, încordând și relaxând corpul șoarecelui, până la moarte. Animalul a trăit nu ore, ci peste trei zile. Dacă o ființă de mărimea acesteia a rezistat atât — conchidea învățatul — cât de mare trebuie să fie puterea de rezistență a omului? Nu credem în adevărul acestei exclamații și nici în existența unui raport direct între mărimea ființelor și capacitatea lor de suferință. Nu ne-am mira deloc dacă după numai o zi de chin omul ar muri, fiindcă, pe lângă puterea de rezis-

tență organică, nu putem scăpa din vedere rezistența suflutească, voința de a trăi sau de a muri, care se adaugă ființei umane. Sunt puține animalele care se pot sinucide, omul o poate face și nu numai din afară, ci din interior, fără armă, prin propria-i voință. Revenind la chestiunea despre care scriem, repetăm că acceptarea morții ca pe un fapt de experiență gratuită este un act de voință și nu de disperare. Se poate obiecta însă că nimeni nu moare pentru plăcerea de a muri și chiar atunci când ni se pare că e vorba despre o astfel de moarte, ca substrat există întotdeauna convingerea că gestul e util și servește cuiva, în cazul nostru națiunii. Lucrul acesta e adevărat, dar adevărate sunt și mortile gratuite, mai ales atunci când accepți să lupți, indiferent dacă pierzi, sau câștigi lupta. Suntem conștienți că puteam dezbate problema războiului, introducând în discuție o serie de elemente cunoscute ca sentiment național, datorie, dreptate, etc. Nu am apelat la aceste noțiuni pentru două motive: mai întâi, fiindcă suntem conștienți că utilizarea lor ne-ar fi alăturat unora din concepțiile despre război amintite la începutul acestor considerații, iar în al doilea rând, specific intelectualul nu este decât acest fel de moarte pe care am descris-o aici și numai în acest fel războiul este o probă, prin care trecând intelectualul își păstrează blazonul. Se spune că Tracii ar fi trăit o asemenea atitudine față de moarte. Nu cred că nepoșilor le-ar strica să aibă tăria și nepăsarea de-a putea experimenta cu viața și cu moartea lor proprie, când asta înseamnă să fie viteji.

RELIEF

CUVINTE FĂRĂ FARD ÎNTRE PLACHETA ȘI VOLUM

Să zăbovim de astă-dată pu-tin alături de-un poet, care în ultimul timp a evadat în do-meniul stufos și complex al romanului. Orice-ar fi însă, Mircea Streinul e tot un poet — căci despre el o să fie vor-ba. Omul Mircea Streinul e plin de cele mai lirice elanuri, contradictorii uneori, dar poa-te că tocmai aceasta îi și face farmecul. Servietă lui veșnic doldora de corecturi și manu-scrise, chiar dacă ascunde une-ori și câte-un vârf de peniță otrăvită, e totuși aceea a unui creator care nu numai că s'a realizat pe deplin, dar ne re-zervă mereu alte și alte sur-prize. Au fost clipe când mie-versul lui Streinul, sau proza lui, mi-au fost cu mult mai aproape decât mîna pe care ne-o întindea, protocolar și grăbit — și mi se pare că toc-mai asta arată că acest scri-tor nu e unul de fiece zi. Poe-tul Streinul nu poate să nu re-capare, tot așa cum (orice s'ar zice) romancierul Streinul a scris pagini definitive și cum reporterul sau polemistul au scris poate și lucruri mai efe-mere. Dar toate acestea ne vorbesc despre o minunată vo-cație. Autor a nu mai puțin de douăzeci și cinci (25) de o-pere, Streinul e cel dintâiu din generația sa, care este un definitiv (acordăm acestui cu-vânt toate, absolut toate sen-surile, și cele grave și cele mai puțin...) și care nu are de acum a se teme nici de critică, nici de public, pentru că îmbrăți-șându-l, nu-l mai pot respin-ge. La treizeci și ceva de ani, Mircea Streinul e poate nu-mai la un început de drum, după ce a început atâtea și a-tâtea, care însumate la un loc, alcătuiesc ceea ce se chiamă drumul său.

Moda plachetelor de versuri nu va muri, credem, niciodată. Nu fiindcă mereu au să existe tipografiile, nici fiindcă punga bietului poet va fi întotdeauna mai accesibilă acestui efort, (oh, unde ne sunt edi-torii?) ci fiindcă placheta, a-cestă serenadă lirică, e un act gratuit, care nu poate și nici nu trebuie să moară.

Se pune numai întrebarea dacă placheta e utilă — în sens ideal — oricînd, sau dacă mo-mentul apariției este unul bine determinat de anumite consi-derente logice. Și noi credem că da! Căci un poet, care vrea să fie într'adevăr unu, nu se poate aventura în lume cu a-cestă carte de vizită, fără o introducere masivă, reprezen-tativă, care să-l fi anunțat în prealabil, ba chiar în mod de-finitiv. Volumul, după o uce-nicie risipită, credem că tre-buie să fie prima treaptă, de la înălțimea căreia să se poa-tă justifica pe urmă, fără prea mari sforțări, gestul pur și simplu, al unei plachete. Căci dacă am spus mai sus că pla-cheta e o serenadă lirică, a-tunci realizarea care e volu-mul, nu poate fi decât simfo-nia care să reprezinte în între-gime pe poet.

Păcat că în ultimul timp s'au aflat atâți poeți — tineri, bi-neînțeleși, cu toții — care au preferat această cale întoarsă, din care nici ei, dar nici ceti-torii nu au de câștigat. Saltul e uneori preferat unui pas. Iată că lucrul se poate aplica perfect și acestei placheto-manii, pe care noi suntem cei dintâi cari o înțelegem, cău-tînd însă să-i imprimăm dacă nu un rost, cel puțin un tălc. Graba, despre care am mai vorbit aici și cu alt prilej, nu este decât un rău șfetnic, dacă alege acest drum sucit. Căci nimic nu e mai riscant, de-cît să te sui pe o șubredă mov-ilă de nisip (vedeți, plache-ta?) și să cânti, când cel din-tâiu vînt îți poartă dărâma nu numai piedestalul acesta im-provizat, dar chiar și vocația cu care porneșei.

Să ia aminte poeții, căci nu tot ce e frumos este și dura-bil..

ȘTEFAN BACIU

N. B. Manușerile se trimt la redacție, menționându-se pe plic: pentru Șt. B. Și răspunsurile: Ionela, C. Rol., M. Dumb., C. Mares, M. Malcic, C. P. Const., Nu. N. Ver., M. I. Cos., D. Mar., Da. Crăița D., M. Crama, D. P. Tăr., V. Flrș., Iziove: Altele.

Note românești

D. PAUL CONSTANT

NEAGU RADULESCU: 4 PE TRIMESTRUL 2

va scoate în curând, la editura „Gorjan“, a doua ediție a roma-nului său Răia, care la prima tipărire s'a bucurat de un deo-sebit succes. Acestui volum îi va urma, după câte suntem informați, un altul de „schite pentru timp urit“ — cum le numește autorul — intitulat Mărturisirea unui inculpat și va vedea lumina tiparului la editura Miron Neagu din Sighișoara

După categoricul succes de li-brărie câștigat cu cele patru e-d'ții ale „Turnului Babel“, Neagu Radulescu a tipărit de curând la editura Contemporana un volum de nueue intitulat 4 pe trime-strul 2. Găsim și în această carte ace-leași caracteristici ale scrierului lui Neagu: violențe, observație precisă a esențialului, cursivitate, — agrementele din belșug cu o doză de aoditate pe care o întâl-nim în toate operele sale de gîna acum.

POETUL ȘTEFAN BACIU

Numărul cititorilor pe care Neagu și i-a câștigat prin cărțile anterioare, ne face să prevedem o a doua ediție (de data aceasta neadogită), care va diferi de prima doar prin coperta semna-tă de altcineva decât de Drugă.

care dela Cetatea lui Bucur, a-părută cu doi ani în urmă, n'a rai tipărit nimic, va apare în vitrine în toamna aceasta cu două volume de versuri: Muzica stercor (sonete) la editura „Gor-jan“ și Caet de vacanță (poeme) în colecția „Universul literar“.

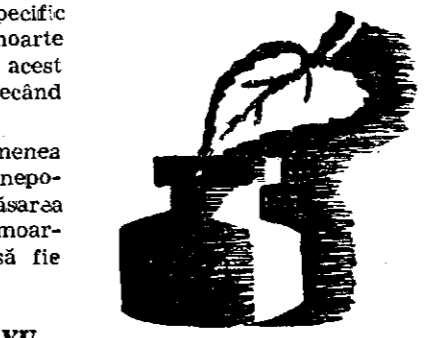
se numește ultima carte de nu-vele a d-lui Ion Dragomir, apă-rută în editură proprie, la tipo-grafia „Universul“, în condiții tehnice excepționale.

Toț la Gorjan va publica o traducere din Kleist: Michael Kohlhaas; deasemenea, are ga-la pentru tipar o broșură intitulată Eu, împotriva mea (o răfuială) pe care autorul o va scoate în editură proprie.

Toți cei cari au citit romanul său Disparații, care a epuizat trei ed'ții în mai puțin de un an, au avut ocazia să remarce călătîle de admirabil povestitor ale lui Ion Dragomir. Inghititorul de vi-pere cuprinde, în cele trei site de pagin, un număr de nueue fermeccor povestite, în marea lor majoritate oglîndind fapte reale, culesse din viața bogată în aventuri din cele mai variate și originale trăite de autor însuș.

N. PARVU

C. P.

DASCĂLUL...

La ora unu douăzeci și șase de minute și trei secunde scara dărăpănată trosnește sub pașii domnului Temistocle, profesor de matematică. În casă se lasă o liniște de moarte. Ionel, care se pregătea tocmai să tragă o „directă” în bărbia lui Nicu, incremeneste cu pumnul întins. Nicu, care se pregătea să urie în vederea loviturii, rămâne cu gura deschisă. Anișoara, care-și potrivea părul în oglindă, aieargă repede să vadă dacă masa e pusă așa cum îi place „șeful” și dacă din greșală n'a așezat vreo furculiță la dreapta farfuriei, ceea ce ar fi grav, sau dacă solnița din întâmplare n'ar fi exact în centrul mesei, ceea ce ar fi și mai grav. Dar se liniștește repede că totul e în cea mai perfectă ordine.

Tacămurile ar putea provoca, prin simetria lor, invidia... copacilor dintr'un parc englezesc. Intre timp se aud trei bătăi în ușe, trei bătăi precise și seci la intervale cronometrate unul de altul. În cinci secunde exact cât i-a trebuit ca să vină din bucătărie, Anișoara a deschis, dar prea târziu. Eroul ceasului o măsoară îmbufnat, tăcut, își ațarnă bastonul și pălăria în cuier, își scoate ochelarii depe nas, îi șterge, îi pune înapoi, îi șterge încă o dată și cuvântează:

— Cât timp trebuie să aștepte un biet creștin la propria lui ușe până să binevoși să-i deschideți? După ce vin dela muncă, trudit și amarit, sunt lăsat, eu, singurul om care muncesc cu adevărat în casa aceasta, eu stălpul familiei, eu cel mai bătrân profesor din liceu să aștept până se îndură cineva să-mi deschidă?

— Dar, tată, argumentează Anișoara, eram în bucătărie... Dar toate explicațiile acestea nu folosesc la nimic căci domnul Temistocle i-o taie scurt:

— Din bucătărie până aici un om normal face — în medie — două secunde și trei zecimi. Cred că, eu, omul cifrelor sunt cel mai în măsură să știu asta... Apoi, devenit subit mai uman, adaogă cu scripări interesate în ochi:

— Sper că la ora asta masa e gata și că un biet om trudit și muncit are dreptul să și mănânce, sau e cineva de altă părere? Nu, nimeni nu e de altă părere? Să vedem; să încerce dacă-i dă mâna. Unde este doamna? se adresează domnul profesor lui Nicu. Dar mama e în bucătărie cu servitoarea.

— Cred că la ora asta ar putea binevoși să fi terminat cu bucătăria. Intrebându-l în medie un ceas pentru cumpărături, trezeci și cinci de minute pentru curățenie, trei sferturi de oră pentru curățatul zarzavatului și o oră și douăzeci de minute pentru gătit, ar fi trebuit... Dar progenitura nu mai află ce ar fi trebuit. De altfel, nici nu este prea curioasă. În clipa aceea, doamna Temistocle îl cheamă la masă, iar servitoarea aduce castronul cu supă. Situația ar putea fi deci, după toate prevederile, socotită ca salvată. Eroare! În momentul psihologic, adică exact când stăpâna casei împarte supa de roșii în farfurii, profesorul intervine:

— Cât ați plătit azi roșiile? I se spune prețul zilei.

— Câte roșii ați întrebunțat pentru supă? I se spune și asta.

— Ce risipă! izbucnește Temistocle. Cum se pot întrebunța atâtea roșii la o supă când... calculele mele au dovedit că cu șapte roșii și un sfert se obține un lichid de aceeași densitate? Ei bine, drept pe deapsă nu voi mănca nici o lingură din această supă. Risipa trebuie înfrântă prin exemplu. Ei bine, sacrificiu pentru știință și pentru cumpărare! Și sculându-se marșal dela masă, se retrage țepăn cu pași măsurați, după ce a avut grije să arunce risipitorilor o privire năimicitoare.

— Cât e ceasul? întreabă după câțva timp doamna profesor.

— E trei, zece minute și douăsprezece secunde, răspunde prompt Nicu.

— Știu, fiindcă tocmai îți spală mâinile „șefu” înainte de plecare. Peste zece minute și patru-sprezece secunde pleacă la slujbă. Mândria lui este că în douăzeci de ani de slujbă n'a întârziat niciodată afară de una singură când a venit cu... trei minute întregi mai târziu dar nu fusese — bineînțeles — vina lui ci a tramvaiului care întârziase peste orice calcul și prevederi ome-nești...

TIPURI de pe malul DAMBOVITEI

— Reportaj — de PAUL I. DANIEL

E seară. Ora șapte și zece minute, și foarte cald. Domnul profesor părăsește curtea școlii.

— Ce-ar fi să bem un țap, propune un coleg care îl ajunge din urmă. În Temistocle se dă lupta cea mai crâncenă din viața lui. E cald și un țap ar fi o adevărată fericire, ar fi... Dar virtutea triumfă.

— Imi pare rău, dar nu pot, se hotărăște în cele din urmă.

— Da' dece frate? Ce te lași așa greu?

— Trebuie să tu negreșit la opt țară zece această. Colegul îl privește incredul.

— Ai musafiri?

Nu, domnul Temistocle nu are nicio treabă și cu atât mai puțin musafiri. Aceasta ar fi împotriva oricărei o.a.n.e și discipune. Trebuie însă totuși să fie așa. În douăzeci și unu de ani și trei luni de când s'a însurat, n'a întârziat o singură dată și aceasta este pentru el cel mai puternic motiv de mandrie. În fond, știe prea bine că nu prea are ce face acasă și toată lumea ar fi încântată să scape de cicăelile lui... cifrate, dar se simte dator să dea exemplu neclintit al punctualității, al punctualității cu orice chip și orice preț.

Mai deunăzi se vorbea de mărișul Anișoarei. Prima întrebare pe care o puse domnul Temistocle eventualului pretendent n'a fost nici cât câștigă, nici despre familie, ci a fost pur și simplu:

— Dumneata ești... punctual? Un om care nu este punctual este pentru el mai periculos decât un criminal. Un criminal greșește, dar un om nepunctual păcătuiește întotdeauna împotriva ordinei stabilite, împotriva timpului, împotriva universului, deci împotriva lui Dumnezeu.

Astfel se scurge viața domnului Temistocle, profesor de matematică: între cifre și fracțiuni, fără orizont și fără fantezie; de altfel, el își face un punct de onoare în a elimina cu desgust din viața lui orice element ca să spunem astfel... fantezist.

— Eu sunt omul realităților, obișnuiește să spună el, și nici nu-și dă seama câte puține contingente are realitatea, viața cu cifrele, cu... zecimalele și cu rădăcinile pătrate. Nu este numai o victimă banală a unei și mai banale deformări profesionale. Nu i se poate în fond imputa decât un singur păcat: unul singur, dar care ar putea prăbuși Universul: lipsa de imaginație...

SLUJNICA...

— Veto, strigă doamna Chirtop dela etajul patru. Veto, unde ești, pentru Dumnezeu? Te strig de două ceasuri.

— Aici sunt, răspunde Veta fără să se clin-tească.

— Aici, precizează Veta. Veta nu este departe, este la poartă și asta nici măcar de mult, ci de abia trei sferturi de oră. În definitiv, nu este un păcat să stai la poartă și sancțiunea acestui delict

nu este prevăzută până acum în nicio... jurisdicțiune. Veta știe aceasta, chiar faptul că stăpâna o așteaptă să vină de trei sferturi de ceas cu zarzavaturile cumpărate dela oitean, nu e decât o împrejurare foarte neplăcută, pentru stăpâna, bineînțeles, și atâta tot. Și ce vină ar avea ea când nu are împotriva ei nici măcar circumstanțe agravante a premeditației? S'a întâmplat tocmai ca Gheorghică olteanul să fie dintr'un sat vecin cu al părinților Ioanei, o prietenă intimă a verișoarei cumnatei ei. Și atunci a trebuit ea să intrebe de sănătatea acestor rude apropiate.

— E chestie de obraz, nu? Și schimbul de convenționale amabilități a ținut mai mult decât a prevăzut. Asta a fost tot și dacă cucoanei nu-i place, n'are decât să-și găsească una mai bună. Ea, Veta, găsește locuri câte vrea. Are de unde

alege. De pildă, doamna percepător de alături mereu o cheamă și vrea să-i dea două mii cinci sute de lei pe lună și nu leafa asta de mizerie; și este un loc bun cu muncă mai puțină — numai

NIMBUS

— Schiță —

Cred că nu era ofițer, în regimentul meu, care să nu iubească pe căpitanul Mihăescu Atanasie. Și aceasta pentru că era un omuleț tare simpatic. Chei, cu trei fire de păr gălbui pe creștetul capului goșon — motiv pentru care sublocotenentul Berendel îi lansase porecla de Nimbus — urechi mari cât niște funze de lipan, gât gros și roșiatic, cu reflexe de sferă, ochi albaștri, puțin spaițăți, nas cărnos și lung ca un apenic, vesnic operat de degetele scurte și nodoroase ale mâinii drepte, buze enorme și răsrante, decesubul cărora, dintr-o scobitură adâncă, pornea o bărbie mică și rotundă ca vârful unui pantofior de damă nou nouț. Deși avea barbă rară și perii îl creșteau anevue, se radea din două, în două zile. „Că așa făcea domnul colonel și așa îl stă bine unui ofițer corect și disciplinat...”

Când se așeza pe scaunul caporalului frizer, buzele sale nu uitau niciodată să lipă prevăzătoare:

— Ai grijă, băiatule! Umbli încet cu briciul, să nu-mi crezești obrazul. Crestătura cu briciul strică fața, o boteste și o face ca pe o rogoiță. Mă 'nțelegi? Eu am obraz subțire, nu ca al tău... O mică neatentție și gata: a și plesnit! Mă 'nțelegi?

Pătruns el însuși de aceste sfaturi, așeza cu energie picloarele scurte, unul peste altul, fără să poată atinge cu talpa parchetului, apoi, puțin încrunțat, ca la tragerile de instrucție de pe poligonul garnizoanei, comanda:

— Incepe, caporal! Mă'nțelegi? Căpitanul Mihăescu nu era nici vesel, nici trist: era serios. Sau cel puțin, așa vrea să pară în regiment.

Pe strădă, pe câmp, în cazarmă — cred că și acasă avea aceeași atitudine — era întotdeauna grăbit și preocupat, numai el știa de ce încalcate probleme tactice. Saluta fulgerător, totuși stângaci, răspundea oricărui salut și nu se teme de nimeni. Inspecțiile pentru el erau floare la ureche, pentru că asuda cel mai mult, pentru a nu i se găsi o vină.

De colonel nu fugea niciodată, cum a văzut că fac ceilalți ofițeri. Cum îl zărea, se ducea întins spre el, mișcând pasul ca la defilare, se oprea la cinci pași în fața lui, apoi, cu mâna la chipiu și fața încordată de seriozitate — în semn de energie și cunoaștere perfectă a regulamentului, răcnea:

— Am onoare să vă salut, domnule colonel! Compania șasea, efectiv a-

tăți absenți și atâția prezenți, se află actualmente în curs de executarea programului de instrucție.

Dacă mai aveți ceva de ordonat, sunt gata, eu și întreaga mea unitate, să vă ascult...

Coloneiului zâmbea cu bunătate și îngăduință și-i întindea mâna, depărțându-se.

— Bine Mihăescu! N'am nimic nou.

Dar căpitanul Mihăescu, dacă nu vorbea cu nimeni prea mult, în afară de program, în orele de program era foarte activ.

Vorbea într'una, dădea ordine în dreapta și'n stânga, alerga dela unul la altul, țipa, și nu vrea să știe altceva, decât să se execute absolut „dar absolut până la capăt”, tot ceea ce ordona.

— Să faci tot ce îți se ordonă, camarade.

Mă'nțelegi? Să faci arma lună. S'o freci, s'o freci, și p'o parte și pe alta, și pe dinăuntru și pe dinafară, să nu rămâie pic de murdărie pe ea. Mă'nțelegi?

La urmă să mi-o aduci, s'o vad.

Vreau să sticlească ca soarele. Mă'nțelegi?

Mai mult, mă'nțelegi? Ca focul...

Să-mi fac mustața'n magazia ei, mă'nțelegi?

Și ostașii, în semn c'au auzit și-au înțeles, răcnesc din fundul bojocilor cum i-a învățat domnul căpitan: da! în vreme ce sublocotenentul Berendel rade pe'nfundat lângă mine, șoptindu-mi:

— Mustața care n'o are...

Căpitanul auzea, se arțeca spre noi și încrunța sprâncenele:

— Nu-ți este rușine sublocotenent Berendel? Uși că te ații în fața comandantului dumitale de companie?

— Iertare, domnule căpitan! răspundea acesta cu cel mai serios aer din lume, ducând mâna la chipiu. Sunt în spatele dumneavoastră...

— Și? În spatele mea fiind, îți permiți besede pe socoteala mea?...

Berendel ar fi voit să spună ceva, dar cuvântul „besede”, îl făcea să-și înghită răspunsul, încercându-se...

la două persoane, — și nu balamucul de aici. Și acolo nu și se măsoară bucătura de pâine și dumi-cații de mămăigă, că sunt oameni nobili, care au de unde și știu cum se batează o fată canstă și harnică. Toate astea le înșiră Veta repede, pe nerăsuflata stăpânei sale care zadarnic încearcă să-i stăvilească elocința. După ce a spus ce a avut pe suflet, adaogă cu un ton absolut tristec:

— Ce gătim diseară, conță? Conță se gândește dacă — de astădată — să n'o dea totuși afară.

— Dar de unde știi că găsești dea mai bună? Asta cel puțin nu tură decât câțiva poii la coșniță și din când în când uită să dea restul. Deasemenea, proviziunile din cămară dispar în mod vertiginos când n'a avut grije să le incuie.

Dar totuși... Altele îți lasă casa goală și pe aici e este drumul.

Apoi numai dela Veta mai poate afla... ce se petrece la doamna căpitan de peste drum, fiindcă Veta e prietenă intimă cu Safta, servitoarea căpitanesei... și parcă alta e mai bună?

Doamna Chirtop, care înainte schimba câte două fete pe săptămână, are în materia asta o vastă experiență. Deacea inghite, face socoteala cu Veta, — nu e o eroare decât de douăzeci și cinci de lei pe care i-a pierdut pe drum probabil — și apoi o întreabă direct, așa ca servitoarea să nu observe că o interesează, ca pe un lapt divers, cine a mai fost la ceaiul căpitanesei și ce a servit seara la masă. Hotărît, Veta nu are memorie. Dacă acum cinci minute o ridică pe doamna căpitan în siava cerului, trebuie recunoscut că, la fel ca toate temele, este destul de inconsecventă. Și stăpâna ei află cu deliciu că rochia nouă a rivalei sale nu e nouă, ci prelăcută dintr'una veche (asta i-a spus-o croitoreasa care lucrează în casă), că frișca pe care a servit-o Duminică mosefirilor era atât de veche, încât unei cucoane i s'a făcut rău, că biata Safta e moartă de foame fiindcă stăpâni în totul sub cheie și nu-i dau nici pâine să se sature, că...

... Să Sămbătă seara și domnul și doamna Chirtop mănâncă în oraș. Cine-i poate pretinde sărmanei Veta să stea acasă singură cuc? Ce, să păzească zidurile? Și apoi îi e și frică, zău totdeauna i-a fost frică singură. Soluții se găsesc repede. Veta îl cheamă pe Costică ordonanța domnului căpitan să-i ție de urit. Și dece ar sta amândoi în bucătărie dacă tot nu e nimeni acasă? Conță i-a spus deas să păzească casa, nu... bucătăria. Deacea îl poștește pe Costică în birou și se instalează amândoi comod în fotolii. Dar nu s'a sfârșit. Un musafir trebuie „tratat” cu ceva, așa se obișnuiește. Și Veta e fată fină și știe ce se cuvine. Nimic mai ușor. Prăjiturile pe care stăpâna ei le-a oprit pe mâine sunt tocmai bune și în pivniță e vin destul. Reacțiunea stăpânilor n'o prea preocupă pe Veta. A mai trecut ea prin situații similare, mai grave chiar. În cel mai rău caz, dă vina pe... șoareci, pe pisica vecinului, pe copilul chirașului.

Veta este foarte elegantă astăzi, mai ales că și-a luat din dulap rochia înflorată nou nouță a stăpânei. Îi vine cam strâmt, nu e vorbă, dar nu importă. A și pătat-o puțin cu vin și locmai în față, dar nu-i nimic. Conță n'o să observe, o să-i spună că nu știe... c'o fi pătat-o croitoreasa când a lucrat-o, sau, însăfârșit creadă ce-o vrea. Veta și Costică se distrează admirabil, toată lumea e a lor, nici nu bagă de seamă cum trece timpul. Noroc că stăpâni zăbovesc. Și chiar dacă i-ar surprinde, n'au decât să-și caute altă slujnică, dacă nu le convine. Nu e mai rea decât altele. Ca atâtea altele nu fac nimic mai rău decât că profită de anumite împrejurări. E timpul lor...

Eu mă incurcam:

— De... de...

Berendel însă mă salva:

— Strategică surpriză, domnule căpitan!

Și ca să spulbere orice urmă de îndoială, adaoga, oftând cu regret:

— Ce rău imi pare, domnule căpitan, că nu mi-a venit mie această genială idee...

În sfârșit, programul se termina și porneam tustrei spre popotă.

Intrând, constatam că suntem ultimii. Atmosfera era liniștită, fiecare fiind aplecat asupra farfuriei.

Friptura era gustoasă și cerea băutură.

Mihai — chelnerul popotel — turna vin în pahare. Gustam, dar strămbam din nas, vinul era cald.

Colonelul, om practic și bun gospodar, era de părere să cumpere un răcitor. De aceea se adresa ofițerului popotar:

— Ascultă, Durbac! După masă, pleci în oraș să cumperi un „Frigge”, sau un „Farogus”. Care crezi dumneata că e mai bun.

Toți am aprobat ideea comandantului, în afară de căpitanul Mihăescu, care s'a opus cu foarte multă seriozitate:

— A! Nu, domnule colonel! Mă ierțiți. Dacă într'adevăr, duriți o marcă bună, vă sfătuesc să cumpărați un „Telefunken”...

Toți am isbucnit într'un râs fenomenal. La această homozi, nu ne așteptam. Scăparăm buciile de friptură din gură, iar vinul se vărsă pe fața de masă, stropindu-ne.

Căpitanul ne privia pe rând și nu pricepea nimic.

— De ce râdeți, domnilor? Am și eu unul acasă și sunt foarte mulțumit de el...

De data aceasta, râsul s'a transformat într-o adevărată cascadă.

Chiar și colonelul, temut pentru seriozitatea lui teribilă, nomaiputându-și ține buzele strânse, s'a asociat veseliei noastre, râzând cu lacrimi, mai ales când zăpăcitură Berendel, a completat cu o seriozitate drăcească:

— Nu, domnule colonel! Ingenioasă e suggesția domnului căpitan Mihăescu, bun e și Telefunken, nu știu, dar eu sunt de părere să cumpărăm un... Ford!

LEONIDA SECREȚEANU